ANUL XXII
7
(877))
Simbătă
17 februarie
1979
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Înaltă solie de prietenie caldă și colaborare socialistă

Oaspetele de peste hotare, sosit cu prilejul unor importante manifestări politice, a fost primit de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, în cadrul unei convorbiri prietenești, care a avut loc la Palatul Republicii.

Au participat tovarășii Ion Gheorghe Maurer, Gheorghe Pană, Ștefan Andrei, Ilie Verdeț, Manea Mănescu, Emil Bobu, Ion Dincă, Paul Niculescu-Mizil, Constantin Olteanu, Ștefan Voitec, Ion Coman, Ilie Matei, Ion Pățan, Vasile Vîlcu, Ion Stoian, Ion Ioniță, Ion Ursu, Ion Stănescu, Constantin Dăscălescu, Ion Ioan Mărgineanu, Ion Ceaușescu, Ion Iliescu, Ion Marin, Ion Mitran, Ion Pauleț, Ion Popescu-Puțuri, Ion Traian Ștefanache, Ion Vinea, Ion Zamfir, Ion Zinca, Ion Zinveliu, Ion Zorzoliu, Ion Zubașcu, Ion Zugrăvescu, Ion Zvoncu, Ion Zvorișteanu, Ion Zwinglius, Ion Zwinglius-Mizil, Ion Zwinglius-Puțuri, Ion Zwinglius-Traian Ștefanache, Ion Zwinglius-Vinea, Ion Zwinglius-Zamfir, Ion Zwinglius-Zinca, Ion Zwinglius-Zinveliu, Ion Zwinglius-Zorzoliu, Ion Zwinglius-Zubașcu, Ion Zwinglius-Zugrăvescu, Ion Zwinglius-Zvoncu, Ion Zwinglius-Zvorișteanu, Ion Zwinglius-Zwinglius, Ion Zwinglius-Zwinglius-Mizil, Ion Zwinglius-Zwinglius-Puțuri, Ion Zwinglius-Zwinglius-Traian Ștefanache, Ion Zwinglius-Zwinglius-Vinea, Ion Zwinglius-Zwinglius-Zamfir, Ion Zwinglius-Zwinglius-Zinca, Ion Zwinglius-Zwinglius-Zinveliu, Ion Zwinglius-Zwinglius-Zorzoliu, Ion Zwinglius-Zwinglius-Zubașcu, Ion Zwinglius-Zwinglius-Zugrăvescu, Ion Zwinglius-Zwinglius-Zvoncu, Ion Zwinglius-Zwinglius-Zvorișteanu, Ion Zwinglius-Zwinglius-Zwinglius.

Noua solie de pace și colaborare, desfășurată sub semnul tradiționalelor legături de strînsă și caldă prietenie între poporul român și bulgar, conducătorii ale socialismului, este întîmpinată cu aprobare și satisfacție de întreaga noastră națiune.

Vizita de prietenie, pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, o face în Republica Populară Bulgaria la invitația tovarășului Todor Jivkov, prim secretar al Comitetului Central al Partidului Comunist Bulgar, președintele Consiliului de Stat al Republicii Populare Bulgaria, vine să întrupteească fericit cronica bunelor raporturi existente între popoarele noastre, să se adîncească, să se contribuie importantă, la dezvoltarea și adîncirea în continuare a relațiilor dintre Partidul Comunist Român și Partidul Comunist Bulgar, a colaborării multilaterale între cele două țări.

Primirea călduroasă acordată oaspeților soli ai poporului român, prietenia sinceră manifestată pe parcursul desfășurării vizitei, aprecierile înalte date de conducătorii celor două țări și partide exprimă atente, perspectivei dezvoltării lor constituie un prilej de mîndrie și satisfacție, fiind încă o dovadă a statorniciei bunelor relații, a justeței principiilor ce le guvernează. Prilejuind fructuoase schimburi de experiență, întîlnirile la nivel înalt le dovedesc marea importanță în dezvoltarea colaborării, solidarității și prieteniei, corespund nazuințelor celor două popoare, reprezentînd totodată o contribuție concretă la dezvoltarea generală a socialismului, la creșterea influenței sale în lume, la impulsionarea conlucrării dintre cele două partide și popoare, pe plan internațional, pentru realizarea unei politici de destindere, pace și colaborare.

„A devenit o practică să se întîlnească anual, o dată sau de două ori, cuvinte tovarășul Nicolae Ceaușescu în cadrul vizitei la oficial oferit de tovarășul Todor Jivkov. Am văzut că anii în și a amintită cunoștințe a inițiativelor noastre — spun că din 1965 pînă acum ne-am întîlnit de 20 de ori. Întîlnirile, convorbirile pe care le-am avut cu această prilejuri au contribuit la dezvoltarea relațiilor dintre partidele și popoarele noastre".

„Întîlnirile noastre au devenit tradiționale, cuvinte cu tovarășul Todor Jivkov. Aș spune, să dau dovada cu toți conducătorii țărilor vecine să se întîlnească atît de des și prietenește cum ne întîlnim noi. Cred că toți, și cei prezenți aici și cei ce nu participă, vor fi de acord că întîlnirile noastre exercită o influență asupra dezvoltării relațiilor reciproce dintre cele două partide, țări și popoare din vecinătate".

Sub semnul unor asemenea nobile și realiste concepții, se desfășoară noul schimb de păreri al tovarășului Nicolae Ceaușescu în Republica Populară Bulgaria, vestea acelei dintre poporul prieten, de care ne leagă adînci și profunde sentimente.

Luceafărul

IN PAGINA A 5-a : DIN LIRICA BULGARĂ ● Poeme de ● Marina Kalev ● Petre Panișev ● Blaga Dimitrova ● Borislav Gherantiev

CARTEA ÎN 1978

«Onoarea criticii profesionale»

Operația critică chemată, cu prilejul fiecărui **an literar**, să identifice cele cîteva **cărți ale anului** constituie nu numai o simplă obligație, ci, pur și simplu, instructiv, tot mai mult, atributele unei deveniri ale ființei. Sigur, nici un fel, nu i se poate impune nimic unui asemenea act reflex propriu spiritului critic, atîta timp cît toată lumea este de acord că, spre deosebire de alte sfere ale activității umane, în acest caz, mai ales, circumscrierea produsului intelectual-artistic criteriul strict cantității se arată a fi cel mai labil și, de aceea, aleatoriu, cel mai puțin semnificant. Pe de altă parte, totuși, va trebui să recunoaștem că o atare pastune a terabîzăcilor și clasificărilor întreprinse ad-hoc nu e străină de un anume fetișism al riiasamenelor menite să satisfacă apetitul care tinzînd-spre pentru „recorduri" de care foarte mulți dintre noi se lasă contaminați în zilele de azi. Or, iarnei arzătă mentalitate a vedetismului de un anume tel se pare a fi una dintre deficiențele înrădăcinate în practica diurnă a criticii actuale, ori de cîte ori aceasta își propune să scrutine global dinamica fenomenului literar delimitat fie și numai la dimensiunile de timp alle unui „an literar". În exercitarea covîrșitoare a cazurilor, se caută cu disperare „știri de listă", sînteni foarte îngrijorați de eventualitatea ca de pe locurile imediat următoare ne-ar privi să absentăm : cărțile lor cuiva „sună", prezente și în „topurile" anilor trecuți și așa mai departe, ca și cum „locurile" ar fi fost „făcute" odată pentru totdeauna.

Dacă să fim bine înțeleși : aceeași critică degajată de precedentele frane nu se îndreaptă niciodată împotriva demersurilor, unanim acceptat și vital necesar, pentru cărțile **în cauză, a evalua, implicit, inevitabil a ierarhiza.** Este vorba de un total alterna : aceste, de obligație limitată ca actul de notarizare „bilanțiere" să beneficieze într-un grad cît mai ridicat de rigoare și seriozitate profesională. Și îndrăznim să credem că dovada satisfăcerii acestei exigențe, mai presus de orice, rezidă în capacitatea și vitalul fenomen dintre cei care se încumetă a exprinde într-o singură „acțiune" imaginea unui moment, respectiv, „an literar", pornind de la temeinica și lucida cunoaștere a tendințelor fundamentale, de structură, ce definesc însăși „personalitatea" de ansamblu a domeniului, a genului literar aflat în discuție. Oricît de „originală", o scriere își demonstrează viabilitatea de durată nu prin conservarea statutului de „cult" inuzită, dovedind că nu e niciodată inundabilă în marșie lui, ci dimpotrivă, tocmai prin inoculrea ei revelatoare de a se constitui în piesă de rezistență a organismului cărnii îl aparține.

Nicolae Ciobanu

Continuare în pag. a 2-a

Cîntarea Unirii

Istorie vitregă, determinată în mare măsură de factori externi, dar și de ambiții, erori și neînțelegeri (uneori) interne, fu rezervată pînă la 1859 poporului nostru, obligat să trăiască în limita unor granițe arbitrare. Speranța de a tuși bailată înăuntrul acelorași granițe nu îvă bătăii inimă pe rîuri și ciodată, dovadă lupta lor neconteniă pentru realizarea acelui vis împlinit. Așa cum străluci spunea Bălcescu : „Unitatea națională fu visarea iubită a voievozilor noștri cei viteji, a tuturor bărbaților noștri cei mari, care întrupară în sine nelovinimoasa și superioara puteralui, spre a o manifesta lumii. Pentru dînsa ei trăiră, muriră, suferiră și muriră" (în **Mersul revoluției în istoria românilor**).

Lupta pentru unirea românilor într-o unică țară se confundă în cea mai mare măsură cu

Gheorghe Pituț

Continuare în pag. a 6-a

CARTEA CU PRIETENI

Rezemat în gardul frunții

Prietenilor săi un izvor de insomnii sau un răzor de astri. Spun asta, fiindcă nu pot trăi singur. Iată și portretul celui care mă înnoiește în toate clipele.

E înalt, masiv, blond, cîpcăun la vorbă și la băutură, virit pînă în gît în Balcani și pișcînd pe Dunăre într-un docar pe jumătate înecat, pe jumătate (ceva ghidări) către Marea pe care o fine în Dumnezeu ca un bulmac ce-și primenește sufletul zumzăi în barbă, în săvîlitură de rai, în vedenii rapii ce-l înoiliesc și-l lasră .. Ehe, ce ureche de aur pe tîmpla măgarului și ce timp ciudat, acolo, deasupra

Fănuș Neagu

Continuare în pag. a 2-a

TUDOR ARGHEZI

inedit

Lasă-mă, noapte...

Lasă-mă, noapte, ție să mă-nchin.
Cînd ochii toți ai lumii-au adormit
Și auzul ei a fost pecetluit —
Ziua pribeag, besmetic și strein.

Înviorat în aripele grele
Îți turbur leacurile de pe unde.
Iată-l că intră-n ape cel ce se ascunde
Scrutărilor și gîndurilor mele.

Durerea mea e mult nemăsurată
Și toți bolnavi-n pilcuri, din Scripturi,
N-ar suferi cît ripa de vulturi
Trezită-n mine deodată,

Cînd toți betegii, frînți și aiurii
S-ar învoi să plîngă laolaltă
Din lumea ceasta și din ceealaltă
În seceta livezii și-a pădurii.

Noapte de fier, cu săbiile noi
Vameș luntraș al apelor stinghere,
Îmbracă-mă cu zale de putere
Și dă-mi odăjdii grele, de război.

Mărțișor. 12 octombrie 1948

ARHIVA «LUCEAFĂRULUI»

Nicolae Iorga și cîntecul unității naționale

Spirit vizionar prin excelență, Nicolae Iorga a intuit în chip surprinzător rolul mesianic al neamului nostru popular ca factor de unitate națională, exprimîndu-se despre exponentul cel mai autorizat al promovării folclorului românesc de la începutul veacului — corul „Carmen" — prin acele memorabile cuvinte ce au zguduit sufletele adunată la sărbătorirea sfertului de veac de existență a formației lui D.G. Kiriac : „A fost un moment în care audițiile sale au contribuit din plin la crearea noii civilizații naționale moderne și, dacă unitatea națională de Stat a fost desăvîrșită în 1918 prin lupta maselor populare, trebuie să atribuim un foarte mare rol, ca în Serbia, acestei dezvoltări a literaturii, poeziei, a cîntecului popular", Nicolae Iorga a înțeles adevărul, de atîtea ori exprimat în conferințele sale, că prin acest cîntec se realiza „legătura sfîntă între cel de același neam". Iar, cînd ansamblurile corale din Transilvania și Banat au poposit la București, în 1906, la mărețul festival al corurilor din întreaga Românie sau cînd școlarii de pe toate treptele învățămîntului au prins să intoneze aceleași melodii inspirate din folclor, învățatul istoric a sezisat că unitatea spirituală se înfăptuise înainte de actul politic de la 1918. „Concerte ca ale lui Kiriac — scria Nicolae Iorga — se unesc cu concertele școlare ale lui Costescu, și lumea — nu lumea strimbăturilor frantuzești, ci lumea serioasă — primește tot cu mai multă plăcere liturghia artistică a armoniei. Iar vizite triumfale ca a cîntăreților Dima din Brașov, deunăzi, sînt semne de recunoaștere în drumul spre întemeierea adevăratei unități culturale românești".

În ideea acestei unități spirituale a

neamului, poetul Nicolae Iorga a încercat să contribuie cu versurile sale la „încălzirea" inimilor celor ce luptau pentru mărețul ideal. Așa s-a născut **„alegoria din război"** — cum indică partitura tipărită la Litografia Carafanu — intitulată **Nu ne uitați**. Muzica aparține compozitorului C. Jianu Dini, fiind dedicată de autori **„în amintirea eroilor noștri"**. Se pare că lucrarea s-a bucurat de succes întrucît tipăritura aflată în posesia noastră poartă pe copertă indicația **„Ediția II-a"**. Exemplarul este cu atît mai prețios, cu cît — sub poezia lui Nicolae Iorga de pe coperta finală — poartă semnătura autografă a compozitorului, fapt care întărește exactitatea afirmației unei noi ediții.

Versurile lui Nicolae Iorga au fost scrise în 1917, deci în plin război, cînd jertfele de sînge nu își primiseră încă răsplata biruinței finale a unității naționale. Poezia **Nu ne uitați** figurează, în volumul I, p. 243 din antologia lirică **Toate poesiile lui N. Iorga**, adunate de elevele sale și lucrate de misionarele M. Oprea și M. Robu, Vălenii de Munte, Așezămîntul tipografic **Datina românească**, 1917.

Fără a străluci prin inspirație și verb, poezia **Nu ne uitați** poartă în schimb fiorul patriotic al savantului înflăcărat ce chema poporul la solidaritate națională :

Noi sîntem mulți, e codrul plin.
De noi e plin muntele tot,
În șiruri crucile se tin
Pe gropi ce nu se mai socot.
. . . . . .
Și după cîte le-am făcut
Noi mai simțim un singur dor

Viorel Cosma

Continuare în pag. a 5-a

INSTANTANEE

«Ce este literatura?»

Deși aproape cu desăvîrșire uitat de noile generații, Pompiliu Eliade a fost un mare profesor universitar, încetat din viață, din nefericire pentru cultura noastră, la vîrsta de 45 de ani (1868—1914). Ca sub povara unei implacabile fatalități, la aceeași vîrstă au decedat alți doi inegalabili profesori : Vasile Pârvan, genialul arheolog și gînditor existențialismului nostru „protocronist" (1882—1927), și uimitorul erudit, Vasile Boerea (1881—1926), de la care n-a rămas însă nici o lucrare fundamentală. Nu se poate spune aceeași lucru despre Pompiliu Eliade, profesor de literatură franceză la Universitatea din București, autor al unor cărți foarte informate, în limba franceză, despre formația spiritului public român, pe nedrept atacate de N. Iorga, dar căruia i-a răspuns cu spiritualul epitet : „Sămănătorul de neghină". Mai puțin valoroase, deși întipărite de spiritul gînditor, sînt scrisorile lui despre teatru și literatură în limba franceză (ă comis eroarea de a crede despre comediile lui Caragiale, **ipsis verbis**, că „bietele lui capodopere" ar fi cam „obosite" și ca atare, să fie temporar retrase din repertoriul Teatrului Național). În schimb, directorul general al teatrelor, care a comis această gafă,

Șerban Cioculescu

Continuare în pag. a 2-a

ATITUDINI

Dicționarul de filozofie și valorile culturii românești

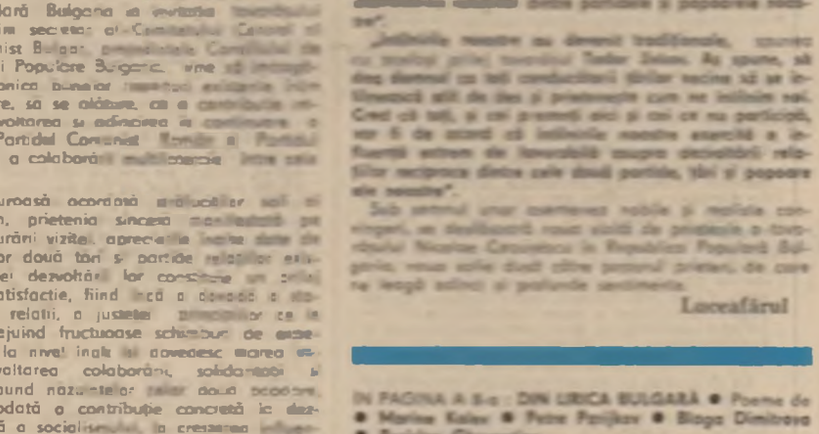

Este foarte important ca noua lucrare de sinteză a filozofiei românești, **Dicționar de filozofie**, recent apărut la Editura Politică, să fie cît mai cuprinzătoare, să ofere o imagine cît mai completă asupra tuturor direcțiilor de gîndire, a curentelor și a reprezentanților acestor direcții, asupra tuturor problemelor, indiferent de importanța lor, de locul pe care l-au ocupat în cadrul ansamblului. Cu atît mai mult cu cît, în ultimele decenii, în contrast cu o tradiție bună, de multe ori remarcată, unii autori au manifestat tendința de a absolutiza, de a exagera importanța unor curente, a unor concepții, a unor personalități, în detrimentul altora, mai importante, mai semnificative pentru dezvoltarea gîndirii românești. Este adevărat că

cronica literară

FLORIN MUGUR: „Ultima vară a lui Antim"

Compus sub forma a cincisprezece scrisori trimise unui tînăr interlocutor, interesat să afle „adevărul despre rudele și protectorii săi", dar, în același timp, curios, preocupat să descifreze secretul unei existențe umane și un destin aparent paradoxal circumscris într-o realitate istorică destul de ambiguă, romanul lui Florin Mugur, **Ultima vară a lui Antim**, este de fapt o „reconstituire" confensivă, sub care se pot bănui unele incidențe autobiografice, mai mult un jurnal refăcut și deghizat în veșmînt epistolar decît o curată corespondență. Destinatarul scrisorilor prezent în carte sub numele de Adrian Sterescu, poate fi la fel de bine însăși persoana, divizată, a autorului, un autor care își scrie în realitate lui însuși, însă alegerea unei asemenea formule compoziționale, cu un corespondent mai mult sau mai puțin imaginar, se justifică atît prin libertatea mai mare de mișcare și de referință pe care o îngăduie, cît și prin rolul, nu numai de martor, dar intrucitva și de mentor, pe care și-l asumă în acest caz scriitorul. Autorul scrisorilor este nu numai un om care vrea să se lămurească și să lămurească despre sine pe alții, un om care vrea să fie crezut, înțeles și admis așa cum e, dar și depozitarul unor experiențe ce pot înrîuri, influența, determina la rîndu-le decizia unor opțiuni sufletești. Tonul epistolelor, al falselor epistole, mai bine zis, foarte protocolar și strategic — ceremonios la prima vedere, nu este unul justificativ, ci, dimpotrivă, unul situat dincolo de oscilații și de neliniști sterile, un ton avizat hotărît, convins, încredințat că adevărul pe care-l comunică poate sluji și pentru ceilalți ca un antidot contra ispitelor resemnării. Scrisorile țin să afirme un glas victorios și fericit, izbăvit de senzațiile de gol și de inaderență, și parcurgerea lor evocă felul cum se poate ajunge la o autentică apărare a indentității.

Cel care scrie, Alexandru Antim, este un bărbat de aproape cincizeci de ani, aflat într-un sanatoriu în momentul începerii corespondenței, bolnav de o maladie care se va agrava pe parcursul tinerii ei, fost cu ani în urmă activist raional apoi „poet al orașului", devenit director adjunct al palatului culturii din Ogrinzi și eșuat, cam misterios pentru opinia publică locală, într-un umil post de controlor la întreprinderea de transporturi din aceiași localitate. Mica funcție socială pe care a ajuns s-o îndeplinească este în ochii celorlalți, nu și ai săi, un semn indubitabil al ratării, cu atît mai pronunțate cu cît individul părea a poseda o sumă întreagă de calități capabile de a-l propulsa în ierarhie. Personajul încearcă în scrisorile trimise, printre numeroase „ocoluri și rătăciri", aparent fără legătură cu subiectul, căci „adevărul nu e epic decît în zilele lui obișnuite", cu alte cuvinte lăsînd impresia că nu se referă la evenimentele foarte importante ale vieții sale, încearcă deci să povestească ce s-a întîmplat. Dar, paradoxal deși relatarea lui atinge cîteva momente de cumpănă existențială, cîteva „goluri" personale și colective, deși ea e legată de perioada anilor '50 ori de aceea a anilor '60, trecutul nu este nici o clipă repudiat, dimpotrivă : „Nu o duc prea bine și tot ce s-a petrecut la întrarea mea în spital, trecutul meu, tot trecutul, mi se pare o perioadă de vis. Era bine, era extraordinar. Am impresia, trecînd evenimentele în revistă că am fost, așa cum v-am mai scris, un om din ce în ce mai fericit. Cu excepția unei perioade scurte, despre care o să vă vorbesc".

De fapt, perioada aceasta cuprinde, face aluzie cel puțin la alte două perioade din existența personajului și toate trei își au un loc compun o evoluție spre adevăr și demnitate, o evoluție care va conduce la eliberarea plenară a ființei lăuntrice a eroului. Astfel într-o primă etapă, fostul „poet al orașului" avusese puterea să renunțe la efemera glorie de versificator de circumstanță, deși păstrează și în prezent convingerea că în acea literatură de început „era glasul unei epoci violente și pure, de care nimeni nu are dreptul să rîdă...". Nu dovedise aceeași forță de a înfrunta adevărul crud prietena sa și mama actualului său corespondent, poeta muncitoare Maria Ionescu-Ogrinzi, care, ființă patetică, inocentă, dar fără chemare reală, se destrămase în fața unui alt mod de a înțelege poezia. Se sugerează chiar că moartea ei s-ar datora descoperirii inexistenței sale ca poetă. O altă perioadă de viață care, cronologic, o precede pe aceasta, denumită „anii Mariei", este legată de excluderea pe nedrept din U.T.M. a personajului și, consecutiv, de exmatricularea sa din facultate, evenimente dureroase și de neînțeles ce-i pricinuiesc o îndelungată stare de somnolență. Dintr-o asemenea incapacitate vegetativă, de năruire a resurselor interioare este scos și salvat de o veche amintire de familie, de o legendă care spune că ar fi existat acum două sute de ani un bătrîn înțelept, judecător de rabini, și că în familia bătrînului, la șapte generații după moartea lui, unul din urmași va fi rege. Ideea de a fi urmașul bătrînului, menit unor „gesturi regale", indiferent de locul și situația momentană, oricît de precare, înseamnă în definitiv pentru erou, posibilitatea unui nou acord cu sine și cu lumea. Povestea, ca orice poveste, îi redă vieții, este o cale de mîntuire, o virtualitate consolatoare. Tîlcul legendei conține o soluție de a fi o ființă primită, inoculată, un soi de investitură superioară care îl face indiferent la marile și micile vicisitudini ale existenței.

Precaritatea soluției nu întîrzie să apară. Devenit între timp director adjunct al palatului culturii din oraș, Alexandru Antim e confruntat cu un mic infern provincial, dominat de falsități și suspiciuni, de „mici și mari drame ale vorbirii", sinonime cu bîrfa, cu pîra, cu insinuarea sau delațiunea, univers răscolit, dacă acest cuvînt nu-i prea tare pentru context, de meschine arivisme și mărunte vînări ale puterii. Toate luptele subterane se poartă pentru mize aproape insignifiante, hiperbolizate de o mentalitate săracă în dorinți și aspirații. Chiar și scenele de violență pe care scriitorul le evocă în cîteva pasaje, și considerînd că violența e totuși o atitudine, au aici ceva derizoriu, hilar, ținînd mai degrabă de mascaradă și afișîndu-și ostentativ „proasta calitate". Pagini de un grotesc memorabil furnizează, printre altele, bătaia oarbă, caricaturală dintre un grup de bețivi sau episodul, excelent, al unui concurs de muzică ușoară la care se prezintă 68 de concurente, care mai de care mai demne de milă. Și cu toate astea, față-n față cu acest univers al micimii, personajul romanului descoperă cu neliniște că situațiile ambiguu, umilitoare, lamentabile nu se mărginesc să rămînă complet în afara sa, dar că s-au strecurat încet, încet în însăși felul său de a fi și de a aprecia lucrurile. S-a petrecut pe nesimțite, printr-o constantă presiune a mediului, o contaminare, o alterare a structurii lui psihice și invocata sa superioritate „regală" față de evenimente se fisurează prin frică, prin prudență exagerată, prin conformism. Pricini absolut minore îl sperie disproporționat și-l pun într-o continuă stare de alertă, iar prima care își dă seama de vulnerabilitatea crescîndă a eroului, de atrofierea siguranței lui de sine, în ciuda intențiilor sale mereu frumoase, mereu nobile, este iubita lui, Vera, care îl și părăsește brusc, aparent fără motiv, însă în realitate cu sigura intuiție feminină a punctului „slab", nevralgic. Docilndu-se dincolo de întîmplări într-o pelerinaj stare de beatitudine, Alexandru Antim se trezește aruncat fără veste într-o străină situație de dependență care îi paralizează inițiativa personală.

Unde se găsește cheia acestei crize de viață ? În absența credinței în ceva din afara lui, în imposibilitatea de a se raporta la ceva superior, în general, în lipsa oricărei repere morale. Și totuși, deopotrivă activă și nimicită, în opțiunea deschisă pentru un anume comportament și pentru o anume morală? Mobilizîndu-și demnitatea rănită și descoperind forța reintegratoare a deciziei, clipa inspirată „cînd faci ce ești dator să faci", personajul lui Florin Mugur își află limanul salvator, visata **regalitate** a gesturilor independente, numai în sine, în aderența înconștientă la propria lui ființă lăuntrică, iar descoperirea aceasta, departe de a-l cantona în egocentrism, îl proiectează, în același timp, într-un contact fericit, stimulativ cu lumea și cu lucrurile ei. Suveranitatea nu-și de aflat decît în noi, în resursele noastre intime de selectie și de alegere a adevărului — cam în acest fel putea suna morala cărții, făcută sensibilă în ultimele pagini ale ei de metafora sa centrală, metafora norilor majestuoși („ființe făcute din materie cenușie", în viziunea autorului), care dobîndește negreșit semnificația recuperării libertății de gîndire și de acțiune : „Nu mai eram dependent de nimic, sînt sigur că mă înțelegeți, ori cine m-ar înțelege, nu puteam fi fricos, nu puteam fi umil, eram independent și fericit, hotăram tot ce mă privea, toate îmi aparțineau, nimic inutil și nimic urît, și observam cu cită blîndețe se așeza viața mea în jurul tuturor lucrurilor".

Confesiune febrilă și lucidă, ironică și melancolică, a unui personaj care, printre „ocoluri și rătăciri", află și se convinge de faptul că „îndrăzneala de a fi se plătește" : confidență patetică nu o dată, chiar dacă sistematizarea prea pronunțată și excesul de cazuistică inteligentă, vizibil mai cu seamă în finalul romanului, răpesc ceva din spontaneitatea rostirii pe viu, a unui erou care își afirmă, își strigă mai bine zis dreptul la existență, romanul lui Florin Mugur este mai mult decît, așa cum s-a spus, „un poetic elogiu al ființelor fără apărare". Tocmai demonstrația că există o apărare, că există rezistență a sinelui, fie și în timiditate, fie și în vulnerabilitate, mi se pare a fi argumentul de frunte al cărții. Cînd nu se mai întrezărește nici o transcendență protectoare, cînd insăși rațiunea pare a oscila spre resemnare și compromis, intervin salvator în profunzimile ființei umane o „inteligență a nervilor", un semnal de alarmă și de trezie, o resurecție a ultimelor resurse și energii ce-i refac integritatea pe cale de a se pierde, reînnodînd legătura cu momentele pline ale vieții. Miracolul, minunea, legenda, supranaturalul, ține să ne spună autorul, își au sediul numai în noi și de noi depinde reactivizarea lor. Un astfel de moment **inspirat**, ca o clipă de intensă iluminare existențială, cînd un om reușește să se simtă independent, cînd eroul vieții i se desprinde din lucrurile din jur și cînd totodată apare credința binecuvîntată că nici rostul existenței tale nu a fost o simplă trecere prin vreme" îl evocă, de altfel cu strălucire romanul. Poezia lui, nu neapărat pentru faptul că este scrisă de un poet, provine din acest contact privilegiat cu lucrurile, dintr-o transparență a împăcării și a evidenței care se revarsă asupra lui. Finalul-le aproape tanzibile. În măsură ce sînt scrise, scrisorile lui Alexandru Antim devin tot mai destinse, tot mai curînd, tot mai calme în raport cu sinele, funcționînd ca o terapeutică a suferinței. Este o viață de viață și de [illegible] a [illegible] a [illegible] care eroul [illegible] a [illegible] a [illegible] a

centenar

«O noapte furtunoasă»

„Zilele Ion Luca Caragiale"

Societatea culturală „Ion Luca Caragiale", înființată de Teatrul Național din Craiova, în colaborare cu Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Dolj și Asociația oamenilor de artă din instituțiile teatrale și muzicale, a organizat la Craiova, între 30 ianuarie și 1 februarie a.c. cea de a treia ediție a manifestării „Zilele Ion Luca Caragiale".

Ziua întîi : Marți, 30 ianuarie, a avut loc întîlnirea societății „Caragiale" cu membrii cercurilor literare din școlile municipiului Craiova — la Liceul de filologie-istorie — și cu artiștii amatori din întreprinderile craiovene — la Casa de cultură a municipiului Craiova. Seara, la Teatrul Național, după un cuvînt inaugural rostit de directorul Teatrului Național Craiova, Al. Dinică, Teatrul Dramatic din Brașov a jucat — în sală arhiplină, „O scrisoare pierdută" Regizor : Mircea Marin.

A doua zi : Miercuri 31 ianuarie, la ora 10,00, în sala cinematografului „Central" din Craiova, a avut loc vizionarea filmului „Înainte de tăcere", versiune ecranizată a prozei caragialiene. Regizorul Alexa Visarion și producătorul Ion Bucheru au dialogat cu publicul. La ora 15,00 s-a jucat un spectacol coupé Dă dămult..., mai dă dămult, realizat după texte cu circulație redusă din proza lui Caragiale. A interpretat colectivul Teatrului Popular din Drobeta Turnu-Severin, regizat de actorul craiovean Constantin Fugașin. Seara Teatrul de Stat din Botoșani a jucat „Năpasta", în regia lui Mihai Velescu.

A treia zi, și ultima : Joi, 1 februarie. La ora 10,30 a început simpozionul științific dedicat centenarului primei reprezentații cu „O noapte furtunoasă". A deschis lucrările colocviului Alexandru Dincă, directorul Teatrului Național craiovean, au luat cuvîntul Mihai Ungheanu, critic literar, președintele Societății culturale „Ion Luca Caragiale", Valentin Silvestru, critic de artă, vicepreședinte al societății, Alexandru Ștefănescu, critic literar, Snejina Nikolova, secretar literar al Teatrului de Stat din Vidin — Bulgaria, Alexa Visarion, regizor, Mircea Cornișteanu, regizor, conf. dr. Ion Pătrașcu, Alexandru Piescu, secretar literar al Teatrului Național Craiova. Simpozionul a constituit încă o dovadă a interesului contemporan extrem de viu pentru literatura lui I.L. Caragiale.

La ora 17,00 s-a lansat volumul „Istoria Teatrului Național din Craiova", operă dificilă, realizată de un colectiv condus de Florea Firan.

La ora 18,00 „Zilele I. L. Caragiale" s-au încheiat cu spectacolul „O noapte furtunoasă", regizor : Mircea Cornișteanu.

Ion Luca Caragiale în 1883

Mărturii despre Audiența unei inițiative

MIRCEA MARIN (regizor, Teatrul de Stat din Brașov) : „Puțini sînt acei spectatori care nu cunosc pe dinafară replici din opera lui Caragiale, și, indeosebi, din „O scrisoare pierdută". Printre acestea figurează și celebra replică a **Cetățeanului turmentat** : «... (zimbind) Coană Joițico... las' ne cunoaștem... mă cunoaște consul Zaharia de **11 februarie** (s.n.)».

Dar cîți spectatori au avut curiozitatea să investigheze documentul istoric pentru a afla despre care 11 februarie e vorba ? Cetățeanul turmentat se referă la 11 februarie 1866, data complotului reacționar încheiat cu detronarea lui Al. I. Cuza. Această precizare are deosebită importanță pentru spectacolul nostru, ea reprezentînd punctul de pornire și de declanșare a concepției regizorale asupra a două personaje-cheie ale acestei montări : Cetățeanul turmentat și Zaharia Trahanache, și nu numai asupra lor."

ION BUCHERU (directorul Casei de filme nr. 1) : „Este de mirare că o asemenea asociație culturală închinată lui Caragiale s-a materializat abia în urmă cu trei ani. Ar fi fost o obligație morală și intelectuală să existe de mult. În planurile unei asemenea societăți intră cu siguranță căile cele mai noi, mai subtile, mai autentice de apropiere a textelor caragialiene. Nu cunosc edițiile anterioare, dar ceea ce am văzut acum m-a impresionat ; de la virstele școlare, pînă la generațiile foarte tinere, de la muncitor pînă la intelectualul de aleasă ținută — spectatorii s-au apropiat de Caragiale ca de o pasiune."

SNEJINA NIKOLOVA, (secretar literar al Teatrului de Stat din Vidin — Bulgaria) : „Vă rog să-mi permiteți să exprim cele mai călduroase mulțumiri pentru posibilitatea pe care mi-ați oferit-o de a fi prezentă, printre voi la „Zilele Caragiale" la Craiova. Pentru mine Caragiale nu este numai un mare scriitor pe care-l iubesc foarte mult, dar și autorul care mi-a deschis principala poartă către literatura și arta românească. Cunoscîndu-l pe Caragiale în limba mea maternă am dorit foarte mult să-l pot cunoaște în limba în care a scris. Pot spune deci, că el mi-a fost primul dascăl de limba și literatura română. Și tot datorită lui am avut fericitul prilej să vă cunosc pe dumneavoastră, cei care lucrați și iubiți teatrul din Craiova, și pot să vă spun cu mîna pe inimă că m-am simțit, mă simt și mă voi simți cea mai apropiată prietenă a voastră. Aș putea spune în încheiere că-i pot fi lui Caragiale de două ori recunoscătoare. Știu că și dumneavoastră îl iubiți și vreau să fiți convinși că și eu îl iubesc la fel de mult."

ALEXANDRU DINCĂ (director al Teatrului Național din Craiova) : „Ideea lansată în urmă cu trei ani a găsit printre slujitorii scenei craiovene ca și la autoritatea culturală a județului, o largă audiență în constituirea la Craiova, a unui for științific și de propagandă culturală, prin care terenul de explorare a universului vieții și creației marelui scriitor, care a fost I.L. Caragiale, să capete dimensiunea celor mai fertile căutări și exegeze. Așa a luat ființă, la Craiova, în luna ianuarie 1977, Societatea culturală „I.L. Caragiale", ale cărei sesiuni de lucru se constituie anual sub genericul „Zilele Caragiale" iar din cinci în cinci ani sub acela de „Săptămîna Caragiale". Pentru teatrul nostru, orice nouă manifestare, orice nouă ediție, orice activitate ce ține de programul și scopurile societății, sînt tot atîtea prilejuri de reevaluare și de exegeză scenică, de contact rodnic cu toate colectivele teatrale din țară angrenate în efortul creator al valorificării moștenirii caragialiene."

CONSTANTIN FUGAȘIN (actor la Teatrul Național din Craiova) : „Prin spectacolul coupé mi-am propus : Să aduc pe scenă texte mai puțin circulate din opera lui I.L. Caragiale ce păreau destinate doar lecturii, să abordez opera marelui scriitor altfel de cum s-a încercat, să fie un spectacol gîndit de oameni tineri care vin pe scenă cu o înțelegere proprie a fenomenului Caragiale ; am vrut să insuflu trupei bucuria de a juca ; acest text este un excelent prilej pentru un spectacol exuberant, plin de vitalitate".

ALEXA VISARION (regizor, Teatrul Giulești, București) : Încerc să mă apropii de dramaturgia lui Caragiale, să studiez această operă prin spectacol și să acord actorilor români șansa de a se mărturisi timpului în care trăiesc, cu ajutorul psihologiei violente existentă în creația acestui mare autor. Caragiale este un revoltat iar noi trebuie să înțelegem această structură de tensiune pe care s-o deslușim scenic. Studiindu-i piesele și cunoscîndu-i lumea, descoperim că sarcina noastră se rezumă la deschiderea și eliberarea unei energii tainic ascunse în structura personajelor. A sonda în aceste ființe înseamnă a elibera energii de acută violență. Caragiale nu înseamnă o modalitate ci un sens. Încerc totdeauna să înțeleg ceea ce personajele ascund prin vorbe. Caragiale face parte din familia lui Cehov și Gogol. Este cel care se implică în opera sa și această implicare deschide o posibilă anchetă la adresa umanului".

Captivitatea personajelor

Poate și pentru că este prima în ordine cronologică, comedia **O noapte furtunoasă** propune un fel de machetă a viitoarei dramaturgii caragialești, rezumînd-o cu economie și reunindu-i aproape toate trăsăturile distinctive. Una dintre aceste trăsături este — s-o numim deocamdată astfel — absența naturii. Într-o literatură în care, după cum observa G. Călinescu, munții se înfățișează într-o aură de măreție geologică, iar pădurile par luxuriante și virgine, I.L. Caragiale descrie în exclusivitate peisajul uman. Oamenii sînt protagoniștii a tot ceea ce se întîmplă și, în același timp, își sînt propriul lor cadru. Cauzele evenimentelor se află întotdeauna în relațiile dintre ei. Această teatralitate a gîndirii artistice caragialești — constînd în tendința de a circumscrie totul la o „scenă" — este proprie, desigur, și schițelor, însă acolo încă se poate vorbi de o „zare" spre care gîndul cititorului și, poate, al personajelor alunecă din cînd în cînd. În teatrul propriu-zis, posibilitatea de evaziune pare exclusă. Personajele se află într-o captivitate pe care o resimt, de altfel, ca extrem de confortabilă din moment ce — cu excepția eroilor **Năpastei**, care se sustrage regulilor comediei, — nu întreprind nimic pentru a-și recîștiga libertatea.

Să recitim, din acest punct de vedere, **O noapte furtunoasă**.

„O odaie de mahala". Cu aceste cuvinte începe comedia **O noapte furtunoasă**, cuvinte precizînd în mod irevocabil spațiul în care se va desfășura întreaga acțiune. Înainte de a analiza modul în care personajele se determină reciproc, să trecem în revistă momentele sau căile de aparentă evaziune din acest spațiu atît de precis delimitat.

Prima mărturie a unei incursiuni în lumea din afară apare în conversația dintre Jupîn Dumitrache și Nae Ipingescu, în cursul căreia cel dintîi îi istorisește celui de-al doilea despre modul cum a petrecut două seri la „Iunion", în compania Vetei și a Zițel. Din perspectiva lui jupîn Dumitrache, nimic din ce-a văzut acolo nu constituie o noutate. Pe ceilalți clienți ai localului i-a clasificat de la început în negustori, ca el însuși, și în „bagabonți", ca tinărul de modă nouă care l-a șiclit cu tot felul de ocheade. Cît privește spectacolul propriu-zis, nu se poate spune că jupîn Dumitrache l-ar fi urmărit cu interes, transformîndu-l într-un eveniment de ordin sufletesc. Nu întîmplător el numește „comedii" numerele prezentate, cuvînt care definește cu o precizie rar întîlnită blazarea aprioric a personajului, incapacitatea sa de a privi altfel decît ca o situație familiară, domestică manifestarea artistică. În concluzie, escapada micii familii în afara locuinței sale este o falsă escapadă, deoarece nu mărește deloc orizontul de înțelegere al celor în cauză. Burzuluitul jupîn Dumitrache, lăcrimoasa Veta și fandosita Zița au ieșit „în lume" ca și cum ar fi ieșit în propria lor tindă. Semnificativ este în acest sens faptul că jupîn Dumitrache, chiar și cînd relatează episodul urmăririi lor de către „amploiat" — deci o mică aventură — numește fără greș fiecare stradă. Iată pasajul : „Ei ! Apucăm pe la Sfîntul Ionică ca să ieșim pe Podul-de-pămînt — papugiul cît colea după noi ; ieșim în dosul Agiei — coate-goale după noi ; ajungem la Sfîntul Ilie în Gorgani, — moftangiul după noi ; mergem pe la Mihai-Vodă ca să apucăm spre Stabiliment — mațe-fripte după noi..." Este evident că protagonistul acestei „nemaipomenite" întîmplări, care îl sufocă de indignare, n-a ieșit nici o clipă în afara manejului în care se învîrte de o viață întreagă.

O tot atît de bună cunoaștere a traseului dovedesc jupîn Dumitrache și Nae Ipingescu în executarea rondului de noapte. Ei străbat fără urmă de fior un labirint pe care l-au deposedat de multă vreme de orice mister. Aflați în exercițiul funcțiunii, pe „cîmpul de luptă", ei conversează pe îndelete, ca și cum ar sta în sufragerie, în fața unui pahar de vin, iar jupîn Dumitrache obișnuiește chiar ca, trecînd prin fața casei sale, să mai schimbe o vorbă de jos, din stradă, cu Chiriac.

La rîndul său, Rică Venturiano, cînd încearcă să evadeze din casa cuprinsă de flăcările miniei, înaintează pe o schelă care se termină, brusc, în gol. Salvarea sa n-are cum veni dintr-o dispariție în noapte, ci îl așteaptă tot sub acoperișul locuinței lui jupîn Dumitrache, unde sînt reunite toate firele de care depind personajele.

Există, în comedia **O noapte furtunoasă**, și altfel de posibilități de evadare ratate. Este vorba, mai întîi, de lectura ziarului, care i-ar putea pune pe cei doi cititori mereu nedumeriți în contact cu lumea din afară. În **Vocea patriotului național** ei nu găsesc însă decît referiri la situații cunoscute. Și apoi, chiar dacă publicația ar cuprinde și altceva, jupîn Dumitrache și Nae Ipingescu tot ar converti orice realitate exotică într-una familiară, din cauza unei iremediabile opacități. În materie de cunoaștere, ei sînt asemenea melcilor care, oricît de temerare expediții ar întreprinde, se află mereu în intimitatea propriului lor adăpost.

În cazul Zițel, lectura eșuează prin repetare și prin senzația că toată literatura se reduce la **Dramele Parisului**. „**Dramele Parisului** — spune ea — cîte au ieșit pînă acuma, le-am citit de trei ori. Ce să fac ? n-aveam ce citi. Zic : hai să mă duc la țața, dacă nu s-o fi culcat, să mai stăm de vorbă". În loc de-a se deschide, asemenea unor ferestre, spre alte spații de existență, cărțile o fac, așadar, să se întoarcă tot în mijlocul clanului atît de bine constituit.

Contemporanii lui I.L. Caragiale — și nu este vorba doar de poeți, ci și de prozatori și dramaturgi — considerau dragostea o șansă extraordinară de depășire a prozaismului existenței. Iată însă că autorul comediei **O noapte furtunoasă** a imaginat personaje pentru care dragostea nu reprezintă decît o indeletnicire casnică. Tiradele bombastice ale lui Rică Venturiano nu exprimă nici o revelație. Iar cît privește sentimentele Vetei, se poate spune că, din cauza aceleiași incapacități de-a evada, legătura cu un amant este tot atît de statornică și de previzibilă ca legătura conjugală. Singurul eveniment care ar mai putea interveni în viața ei ar fi ca, la un moment dat, să-l înșele pe Chiriac cu... jupîn Dumitrache !

Nu există, așadar, pentru personajele din această operă „eroicomică" nici o cale de acces spre **alteeva**. Noțiunea de **infinit** le rămîne în mod iremediabil străină. Nu ne referim, aici, la conceptul filozofic, ci la acea intuiție a nemărginirii pe care o are țăranul contemplînd depărtările sau îndrăgostitul autentic „pierdut" în reveriile sale. Spațiul în care se agită, într-o continuă mișcare browniană, jupîn Dumitrache și acoliții săi este în mod iremediabil lipsită de orice dimensiune metafizică. Natura sălbatică a dispărut complet din raza gîndirii lor și, odată cu ea, orice reprezentare a infinitului.

Spuneam, la început, că nimic din afară nu intervine în viața personajelor, că toate întîmplările, exterioare sau lăuntrice, sînt generate în exclusivitate de raporturile dintre ele. Într-adevăr, totul are o cauză pur omenească. Jupîn Dumitrache se gîndește doar la onoarea lui de familist, înduioșîndu-se aproape patern la vederea Vetei și a lui Chiriac, interpretînd, în scopuri pedagogice, rolul stăpînului veșnic nemulțumit în prezența lui Spiridon, enervîndu-se prompt — deși inadecvat — din cauza intruziunii neavenite a lui Rică Venturiano. Universul existențial al Vetei se reduce, la fel, la cîteva repere domestice : hachițele unui amant în general confortabil, posibilitatea neliniștitoare ca soțul ei să se întoarcă pe neașteptate și s-o surprindă în flagrant delict, vizitele cuviincioase ale Ziței și așa mai departe. Totul se explică printr-un fel de permutări, care provoacă o oarecare diversitate, dar nu duc niciodată la o spargere a cercului închis în care evoluează personajele. Singurul personaj neimplicat — Nae Ipingescu — are, cum s-a mai spus, rolul de „rezoneur", astfel încît nu trebuie considerat o excepție.

Omul caragialian este prin excelență un **zoon politikon**. El se prinde într-un menuet pe care îl dansează de la începutul pînă la sfîrșitul vieții, singurele surprize fiind cele provocate de schimbarea partenerului imediat sau de cine știe ce inovare a modei coregrafice. Marele scriitor demonstrează astfel că o lume umanizată pînă la saturație este, în ultimă instanță, o lume dezumanizată. El ne face să înțelegem subtextual că omul este egal cu omul plus **alteeva**. Dacă nu există acea deschidere spre infinit care conferă făpturii umane o necesară, deși neliniștitoare, umbră de indeterminare, totul devine un previzibil, hilar și, în cele din urmă, exasperant joc de marionete. Iată un mesaj umanist care, în momentul de față, cînd atîția oameni de pe planeta noastră nu-și mai înalță ochii spre cer decît pentru a descoperi la timp căderea unor obiecte distrugătoare confecționate tot de oameni, se dovedește, ca tot ceea ce ne-a transmis I.L. Caragiale prin scrisul său, de o arzătoare actualitate.

Alex. Ștefănescu

A. Jiquide : „ Spiridon, hăiat de procopseală"

Citind un destin

Un personaj din „O noapte furtunoasă" este mai mult decît pare : Spiridon, hăiatul de procopseală. El apare în toate momentele piesei. Dacă nu este chiar pe scenă, este în spatele ei, trimis după Zița sau să-i aducă mondirul lui Chiriac. Sub aparența lui inofensătoare, ajunsă aproape clasică, de copil dezmățian, necăjit, poate și artan (dar asta n-a cred pentru că la ucenicie de „cheresteze" erau trimiși băieții de țărani instăriți), la Spiridon bănuiește sub privirile sarcastice ale marelui dramaturg un procopsit pentru care mîncîrua alinjată micilor aranjamente amoroase ale casei și șantajul (aminiți-vă cum îl „scapă" pe Rică) sînt primele arme pe care le deprinde. Dacă ar fi să interpretăm prefixul piesei, Spiridon este de fapt un S care, din motive lesne de înțeles, arată ca un mic 6. În dorința sa precoce de procopseală începe să fumeze țigările jupînului și s-o tutuiască slugarnic pe cumnata acestuia. Trimis de Veta să-i aducă mondirul lui Chiriac (singurul personaj pe care îl respectă și căruia îi este și recunoscător pentru că l-a scos din hățișul lui Du-

Iulian Neacșu

Continuare în pag. a 7-a

L-am cunoscut pe Tudor Arghezi

De la o „Scrisoare" la altele

Evocare de Al. I. Ștefănescu

Prima dată l-am văzut pe Tudor Arghezi în 25 mai 1935, cînd am alergat cu **Cărticica de seară**, la librăria Alcalay ... să capăt un autograf. Desigur, înfățișarea lui ... bonomă și chipul, în ... bucălat, nu mi-au făcut o impresie ... mai ales că autograful n-a constat ... dintr-o iscălitură grăbită. Dar ... că este Marele Poet și alături de ... Barbu, el prezida ... mai mult ... mai puțin lirice ale studențului „la Litere" ce eram pe atunci.

De altfel, chiar în acea seară, întors la cămin studențesc **Țara Bîrsei** unde locuiam, am scris o poezie intitulată „Împărăție arghezian" din care nu pot cita aproape nimic, atît de stîngace era. Titlul ei și faptul că librăria Alcalay figura ca „datătorul de har locaș", mi se pare însă că vorbesc îndestul despre ceea ce însemna pe atunci pentru mine, și probabil pentru toată generația mea, fenomenul arghezian.

Patru ani mai tîrziu, deja licențiat în filologie romanică la Charles Drouhet, pregătindu-mi licența în filosofie la Tudor Vianu, eram elev la Școala Normală Superioară, o instituție de învățămînt post-universitar (după exemplul celebrei **École Normale** franceze, în fond însă destinată a crește cadre pentru regimul „carlist", care nu știa ce scurtă viață îi mai rămînea), cînd iată că primesc de la Dumitru D. Panaitescu, eminentul italienist de azi, fiul lui Perpessicius, o misivă care mă întreabă dacă n-aș vrea să-l „prepar" pe Baruțu, aflător în fața examenului de capacitate (trecere în clasa a IX-a de azi) și necesitînd ajutoare. Am acceptat cu emoție și asta nu numai că student „fără mijloace" fiind, orice „meditație" prezenta pentru mine un acut interes material, ci mai ales pentru că mi se prezenta prilejul de a-l cunoaște personal pe Tudor Arghezi, în chiar fieful său deja celebru, adică la Mărțișor. Timp de cîteva luni, aprilie-iunie 1939, am fost aproape zilnic la Mărțișor, contribuind la consolidarea cunoștințelor dolofanului și pe atunci Baruțu, cunoscînd-o fugar pe adolescenta și timida Mitura, respectînd-o pe primitoarea Coană Paraschiva și, desigur, jinduind după întrevederile pe care mi le acorda, din cînd în cînd, geniul tutelar al locului, „domnul Arghezi".

Ajuns aici, îmi voi permite, în continuare, a cita dintr-un articol pe care l-am publicat în **Contemporanul** din 1946, atît pentru că acele „amintiri" erau mai aproape de anul 1939 cît și dintr-un alt motiv, ce se va releva ulterior. Intitulat **Scrisoare deschisă domnului Tudor Arghezi** și semnat **Al. I. Ștefănescu, profesor la Colegiul Național Sf. Sava**, articolul debuta astfel :

> **„Desigur nu vă mai aduceți aminte de mine, domnule Arghezi. Era într-o primăvară pirpirie, înfiorată parcă de presimțirile unei toamne universal înjunghiate de șișul motomecanizat al măcelului, cînd am coborît din autobuzul 38, în fața Văcăreștilor și v-am găsit în vîrful patului, cu ochii lunecați dincolo de cercurile negre ale arbitelor și cu șalele încinse de jărăgaiul unei neîndurate și misterioase lingori.**
>
> **Veneam, trimis parc-mi-se de domnul Perpessicius, ca să-l „prepar" pe Baruțu, eu, un biet neșlefuit student la Litere și viitor candidat la belferie. Luni de zile am trăit în umbra Dumneavoastră fără să știți. Căci mă domina prezența masivă ascunsă într-una din camerele de alături și mă durea neghiobia acelei maladii care vă usca tot mai mult și stringeam copilăros pumnii ca să vă port noroc.**
>
> **Vă făceam, săptămînal, un raport verbal despre stadiul în care se afla pregătirea școlară a lui Baruțu, pretext pueril pentru a mă afla în preajma Dumneavoastră, pentru a mă bucura de inmiresmata, subtila și polivalenta Dumneavoastră conversație. Vă ascultam cu gura căscată pierorînd, distilînd, invectivînd, zguduind cu verbul înflăcărat de febra salelor toate încheieturile prost încleiate ale culturii românești, pe care o numeați „saltul maimuței care a devenit om". V-am ascultat cu religiozitate și hebdomadar, timp de cîteva luni, apoi, într-o dimineață cînd poate erați mai obosit și ați avut o clipă mai grea, mi-am luat inima-n dinți și am îndrăsnit să vă pun o întrebare, pe care inevitabilul optimism al unei proaspete tinereți nu o mai putea reține. „Totul este strîmb în țara asta, am spus, dar n-ar fi mai bine să criticăm mai puțin și să construim mai mult ?".**
>
> **Nu-mi amintesc, domnule Arghezi, să fi căpătat un răspuns care să egaleze virulența filipicelor precedente sau care să stringă în snop organizat risipitele mele bune și juvenile intenții.»**

Și articolul continua :

> **«Șapte ani au trecut de atunci. Nu am mai avut fericirea să vă mai văd sau să vă mai ascult. Am aplaudat anonim cununa cu care v-a cinstit poporul** (decernarea Premiului Național pentru Literatură în 1946 — n.n.) **și, de la reapariția „Adevărului", v-am urmărit cu vechea vinovată patimă TABLETELE.**
>
> **Și iată că acum două-trei seri, o adunare de helferi s-a sezisat de Tableta din 4 octombrie curent „Învățămîntul particular" și v-a făcut cu ouă și cu oțet, deocamdată în strictă intimitate de breaslă.**
>
> **Eu însă, domnule Arghezi, vreau să-mi cer iertare, fiindcă deși vă iubesc în taină, ca atîția alți cetățeni care vă citesc, deși m-am simțit grozav de chinuit pe scaunul meu din sala de helferi, totuși nu m-am ridicat ca să vă apăr. Nu m-am ridicat pentru că mi-am adus aminte de întreharea primei mele tinereți, rămasă fără un veritabil răspuns, acolo, în camera cu miros de iod și de pamflet. Nu m-am ridicat, pentru că în loc să vă apăr ar fi trebuit să vă acuz și încă vă iubesc prea mult.»**

Trebuie să fac unele precizări cu privire la acest articol, în fapt, a treia mea întîlnire cu Arghezi. „**Scrisoarea...**" constituia debutul meu, nu numai la **Contemporanul** unde eram cel mai proaspăt redactor, dar în general în literatură, ceea ce explică stîngăciile stilistice și chiar o anumită doză de cabotinism. După o serie de argumente pedagogice în favoarea „gimnaziului unic" și împotriva unui învățămînt particular, care, susținea Arghezi în **Tableta** amintită, „**trebuie dus pînă la ultimele consecințe**", articolul se încheia în felul următor :

> **....Eu, vechiul preparator al lui Baruțu, actualul helfer al gimnaziului unic, am găsit o mulțime de argumente pentru a vă scuza, dar mi-am dat la timp seama că orice scuză s-ar fi transformat într-o culpă în fața profesorilor onești și flămînzi care se adunaseră în seara aceea să trudească modești la rezolvarea uneia din marile și durerosurilor probleme ale realității.**
>
> **Aș fi vrut să vă spun că ați fost în carență de subiect cotidian și ați tratat problema nedocumentat, ca simplu ziarist, nu ca luminat național. Că ați cedat temperamentului bătăios și tonului obișnuit ineisiv al prozei Dumneavoastră și că ați luat o poziție incomodă tocmai spre a vă pune în valoare talentul. Că nu ați afensat corpul didactic, ci ați navigat facil pe arhiepuizata temă a satirizării învățămîntului producător de ticuri și refulări. Că ați uitat că sînteți Tudor Arghezi, că semnați într-o gazetă prețuită și că ideile semnate de Dumneavoastră sînt culese, păstrate, poate chiar venerate de atîția cetățeni care nu se mai ostenesc să le verifice girul. (Cu propriile Dumneavoastră cuvinte : «uneori publicitatea mai multă vatămă decît informează», Adevărul, 3.X.1944).**
>
> **După șapte ani de război și mizerie, am simțit din nou, domnule Arghezi, crescînd în mine dureros, veche și ignorata întrebare : «Dacă sînt atîtea lucruri strîmbe în țara asta, n-ar trebui ca în locul unor critici eftine și de mult banalizate, să relevați părțile bune, să indicați soluții realiste și să puneți umărul Dumneavoastră atît de vinjos la opera de reconstrucție morală și materială a acestui popor ?»".**

Citit azi, articolul poate părea ireverențios, demagogic și prefigurînd campania care avea să încerce să-l scoată pe Arghezi din viața publică în general și din cea literară în special. Situat la temperatura epocii (în plină campanie electorală pentru alegerile din noiembrie '46, care aveau să decidă, într-o măsură importantă, problema lui „care pe care"), el se pretează și la alte considerații. Întîi, articolul era nu numai o „punere la punct", dar mai ales un apel respectuos și călduros la o aderiune mai clară a lui Arghezi la marile transformări revoluționare, aflătoare încă la începuturile lor. Mihail Sadoveanu, George Bacovia, George Călinescu, Tudor Vianu, Mihai Ralea, Camil Petrescu și, desigur, atîția alții, „optaseră". Rezerva relativă a antifascistului Tudor Arghezi (ca să mă limitez la acest caz), constituia pentru slujitorii comuniști sinceri ai literaturii române o problemă dureroasă. Marele scriitor, autorul celebrului „**Baroane**" avea însă toate motivele să fie „supărat", dacă ne gîndim că în februarie 1945, în ziarul **România Liberă**, apăruse un atac violent împotriva lui : „**Un impostor : domnul Tudor Arghezi**", semnat (stupoare !) de Miron Radu Paraschivescu. Desigur, o contestare în plus (să ne gîndim la Nicolae Iorga, Ion Barbu, Eugen Ionescu etc.) n-avea ce să afecteze gloria deja recunoscută a lui Arghezi. (Oricum, țin minte cum, după 1955, cu un anumit prilej, Arghezi a refuzat să stea la aceeași masă cu M. R. P., ceea ce arată că nu l-a iertat, probabil, niciodată). Nu cunoșteam pe atunci articolul lui M. R. P. și n-aveam cum știi că unele spirite oculte speculau orice inadvertență sau indecizie arghezieme, care puteau duce la actul nu doar iresponsabil (dar „criminal" la adresa literaturii române) al lui Sorin Toma, din 1948. Oricît nu mi-a „cerut" nimeni acel articol, oricît recunoașterea explicită a geniului arghezian era neîndoielnică, după cum limpezi erau dragostea și respectul ce le purtam omului, oricît polemica mea nu fusese decît „pedagogică" și, față de articolul pomenit al lui M. R. P., putea trece chiar ca o... reparație (!), ostracizarea lui Arghezi (fenomen care nu a fost promovat și aprobat decît de foarte puține voci, mai mult sau mai puțin literare ale vremii, și care a avut la bază mai multe interese „strict familiale" decît se crede astăzi), a creat multora, și printre ei și mie, un sentiment confuz de culpabilitate, datorat nedorinței sau neputinței de a acționa public împotrivă. După cum se știe, repunerea în circulație a lui Arghezi și a operei sale n-a fost posibilă decît după 1953 și ea s-a făcut pe drumuri ocolite (traduceri din Krilov și I.a Fontaine, versuri antimonarhice [în Flacăra], versuri pentru copii, „**Prisaca**" etc.).

A patra mea întîlnire cu Tudor Arghezi, care a avut loc în 1954 cu prilejul aniversării a cinci ani de existență a **Editurii Tineretului**, s-a desfășurat deci în condiții dificile pentru mine, care eram în acea vreme director adjunct la E.S.P.L.A. (1951—1956) și avusesem pînă în chiar acel an ca „director" pe A. Toma, inamic declarat și personal al lui Tudor Arghezi. M-am apropiat așadar cu oarecare timiditate de marele poet și, salutîndu-l, am declarat vinovat : „Eu sînt Ali Ștefănescu, țineți minte, ăla cu «Scrisoarea deschisă» din Contemporanul". Într-atît eram de timorat, încît dacă Arghezi mi-ar fi întors spatele (ceea ce nu putea fiindcă se afla într-un jilț), nu m-aș fi socotit decît... pe drept pedepsit. Dar bătrînul uscățiv, care se apropia de trei sferturi de veac, m-a măsurat cu ochii săi extraordinar de vii, lucizi, capabili de nimicitoare fulgere și mi-a răspuns cu vocea puțină, nazală și cu un surîs subțire : „**Cum să nu ! Țin minte. Te țin minte. Meditatorul lui Baruțu !**" Am respirat ușurat : scăpasem ieftin, doar cu un zîmbet de ironie bonomă și reușisem să string din nou mîna care mi se întinsese ultima oară în 1939.

Așa cum a arătat Alexandru Balaci în strălucita sa evocare (Luceafărul, 1/1979), „nu vom uita niciodată" ziua cînd ni s-a comunicat hotărîrea marcării împlinirii de către Tudor Arghezi a 75 de ani de viață. Întreaga editură, al cărei conducător efectiv eram, a fost „mobilizată" cum se zice, redactorul șef, adică Alexandru Balaci „detașat la Mărțișor", eu la rîndu-mi am citit în două nopți mia de pagini rezultată din travaliul respectiv, din care, împreună cu Balaci, cu dragoste dar și cu prudența necesară, spre a nu ne izbi de vreun obstacol nedorit, am selectat (!) circa 600 și, într-adevăr, într-un timp record (doar unele importante materiale „de partid" mai beneficiau de asemenea viteze, redacțională și poligrafică), am reușit să ne prezentăm de ziua aniversării la Mărțișor, cu primele exemplare „omagiale" în brațe. Într-un cadru redus la membrii familiei și cîțiva prieteni (lumea oficială era încă destul de rezervată), am ciocnit pentru cei 75 de ani și, ca răsplată pentru „darul" nostru, am beneficiat, Balaci, dar și

Continuare în pag. a 6-a

constantin abăluță

Acum așa și altădată

Fii cît mai liber
esto-l poezia
și cînd te scoli dimineața să nu te uiți
pe pernă pe pereți
albul te întoarce în semn
vinovat e fiul gîstii
să-l asculți pe ravel de dincolo de pînzeturi
uraganelor boreale
cîntarul oricărei imensități
simplu cum ți-ai șterge ochelarii
ca să poți lăsa urme dincolo de cearșaf
în cercul de prieteni tolănați sub arțari
într-o zi de mare răsunet oceanicarul
privește-ți cămașa cîmpurilor
se vor ține de cuvînt și pînza asta
microsimetrică te enervează
tot atît cît colbul pe gura putului
nu păsi către fereastra estompată
cristina te poate dinadins strînge
și molima din unghiile ei talpa-va tunul
observatorului în ploaia mărunță
căscatul plictisit al lunetei orînduite
carnetul cu adrese (stelare)
instrumentul de lucru
al singurătății mele

Alt episod

Prieteni față de mine
puteți să vă permiteți toate nădejdile
tramvaiul o ia pe străzi necunoscute
accidentul e firesc ca botezul
nu poți trăi o viață-întreagă sub clișeul
chiar pustnicii au un corb pe umăr
odaia-i cufundată în ora prezentă
singe calendaristic stăi să înghețe
minecile sînt niște case mai în-al
prin care circulă vîrdulul vînătăilor
pe care ți l-am lăsat ieșeară
pe care mi-l vei înapoia poimîine
în caz că va fi joi și nu va plăcea
îmi dai douăzeci de lei
salut.

Voce

E așteptarea aceea din semn
timpul prelins după cel dus.
Încerc să regăsesc urma mîinilor tale
pe masa de lemn acolo unde sînt
marginile calde.

Singurătatea mea respiră neștiută ca o eglină
hainele mi se coiesc pe trup
prietenii ca dinții unui pieptene
se răresc
fără ca vreodată să surprind
clipa cînd se rup.

Inaugurarea degetelor mîinii
ce palidă
sărbătoare pe înalții pereți.
Înlăuntrul meu o voce s'ast cum se zbate
nimic nu a poate umbli
chiar dacă nu se-ar auzi dincolo de pereți.

Zburătorul (I)

Tu ești un zburător ca pas de plecă
prin noaptea cu brează de balcoane închiș,
geometrie
feroce.
Gluga unei imagini
decapitate. Haimăsală dincolo de
punitul simetric nins cu sînge
penițe sau unghii înfipte
în beznă.

Tu ești un corb cît marmora
ascultător și blînd
din cercurile negri te dai jos
te-ntinzi pe lutul înșelător al serului.
Limba îți mă poate mă gonească
în șirul dantelat al branhiei
pe polițele cu muște-n ochi cîndva ori cîndva
lîngă o fereastră înțesată
lîngă o masă albă și furioasă
cu bale de copii
pe cale pentru lături.
lîngă chinuita-asemănă de mușchi
altar al gîndacilor. Calomnia
aerului mă doboară curînd. Mă simt tot mai
des
ca o scrisoare nedusă la timp
care se scorojește-ncet în fața acelor sticlei
se despoaie inutil în fața cărnii
a putreziciunii a beznei și-a neantului
impar
netranșabil.

dumitru matală

locul

În anul acela iarna fusese peste măsură de lungă : nu se dădea bătută nici la sfîrșitul lui aprilie. Acesta este cel dintîi amănunt pe care îl invocă locuitorii urbei, de fiecare dată cînd rememorează întîmplările de atunci. Nu-și mai aduce nimeni aminte dacă zăpada căzuse din belșug, cocoțindu-se pînă sub streașina caselor, ori dacă, dimpotrivă, în locul troienelor viscolite se zvîrcoliseră pe ulițe numai virtejurile de praf ; nici dacă se dovedise o iarnă mai blîndă, mai generoasă și nici dacă oamenii tropăiau pe străzi alungați de ger ca de un bici șfichiuitor. Atîta tot : fusese prea lungă și pusese la grea încercare răbdarea tuturor. La rîndul ei, primăvara se lăsa parcă și ea dinadins așteptată, prelungind și prin cochetăria ca o iarnă care nu prea mai avea putere dar tot își mai făcea de cap din cînd în cînd.

Mai era cel mult o săptămînă pînă la întîi mai — așa încep toți cei ce vor să depene încă o dată povestea — și cu toate astea nici un localnic nu se hotărîse să treacă la văruitul fațadei și al bordurii din dreptul locuinței lui, conform dispozițiilor în vigoare. Cerul era tot timpul murdar, troienele în parcuri ostenite și posomorîți și coborîse atît de jos, încît, de cîte ori își ridicai privirea să-l cercetezi, aveai senzația că te izbești cu fruntea de el. Cei care aveam totuși de gînd să ne lăsăm greutății exigențelor locale, ieșeau în stradă, se uitau cît se uitau în cerul de deasupra lor, apoi clătinau din umeri a neputință și se strecurau la loc în case. Mîinile însă nu se mai ostenesc să lucreze, ci din pornirea lor oțelită bunăoară. Așadar, pe strada principală a tîrgușorului, lîngă și fără știri un gard, cu cuiele scoase unul de altul într-o singură clădire, mărturisește de la un capăt la celălalt, aproape că știi pe ce mînă bagă de seamă cînd se schimbă vremea. Parte oțelarea mașinii și gata, tehnicile profesionale unde lăsarăm locul la furaltre și nu. Impresionînd localnicii cu... ar vrea unul și nedumerindu-i, indiferent dacă era vremea sau primăvară. Din pricina lor iți venea ocazional să te întrebi, uitîndu-te la oamenii care treceau în sus și în jos pe stradă, de unde izvorăște atîta liniște, țărănii dacă nu aveau fiecare pentru ei un motiv care să-i pună pe fugă. Unii dintre ei, bineînțeles, de acolo, dar cei mai mulți nu. Unii dintre ei, de altfel, nici nu aveau de gînd să se întoarcă vreodată. Cei mai mulți, de altfel, nici nu știau ce înseamnă să fii țăran. Ei erau, pur și simplu, oameni ai locului, cu toate cele ce decurg de aici. Cu bune și cu rele, cu bucurii și cu necazuri, cu tot ce înseamnă să fii om. Cu tot ce înseamnă să fii om, pentru mulți veacuri, și chiar în vremea lor ; deveniseră, dintr-odată, înșiși particulii.

Chiar și în ziua aceea, cînd și ele o porniră și ele, pe care, bineînțeles, dintr-o dată aveau o mulțime de lucruri de făcut, oricînd mai bune decît să se amestece în hărmălaia de la gară, cînd, în sfîrșit, se auzi fluierul de plecare, cînd, în sfîrșit, trenul porni, cînd, în sfîrșit, se făcu liniște, cînd, în sfîrșit, se risipiră și ultimii curioși, cînd, în sfîrșit, se lăsă seara, cînd, în sfîrșit, se lăsă noaptea, cînd, în sfîrșit, se lăsă ziua

dintotdeauna

intră ca lumea în casă. Uite, acuşica vine întîi mai ; degeaba facem noi pavoazare corespunzătoare, că tîrgul parcă-i pustiu ; sau, vine primăvara — la noi nici nu se observă" ; „Aşa o fi, nu zic nu, oi fi ştiind mata ceva, doar nu degeaba eşti deputat" ; „Ei, atunci batem palma ? Dai jos obloanele ?" ; „Le-oi da, dacă aşa-i ordinul şi dacă le dă toată lumea. N-oi fi eu mai cu moţ" ; „Şi cînd zici că te apuci ?" ; „Las-că n-au intrat încă zilele-n sac".

Aşa cum şi le transmiteau unii altora, la ureche, frazele pronunţate de delegaţi susurau ostentativ identic, ca şi cum ar fi fost recitate de un singur om, prin megafoane. Numai răspunsurile cetăţenilor sunau, de la caz la caz, altfel, or asta nici nu prezenta prea mult interes. Ceea ce sărea în ochi, de la prima vedere, era coincidenţa de opinii a celorlalţi, semn indiscutabil al unei conspiraţii nici măcar mai abil mascată. Tuturor li se părea că argumentele invocate de împuterniciţii preşedintelui sînt cusute cu aţă albă, asadar undeva dedesubtul lor trebuia să se afle motivul adevărat. Se chinuiau să înţeleagă ce ar putea fi şi, cum nu găseau nimic, erau cu atît mai convinşi că motivul ascuns există. Din pricina asta, în rîndul populaţiei s-a propagat mocnit, aproape insesizabil, o frămîntare cum nu se mai pomenise din anii colectivizării. O forfotă surdă, nemulţumită, putea fi lesne bănuită în spatele celor mai docile şuşoteli. Şi atunci se găsiseră unii care au refuzat multă vreme să intre la colectiv, pentru simplul motiv că, după cîte ştiau ei, la oraşe lumea nu trăieşte din **munca cîmpului** ; pămînt aveau şi ei, nimic de zis, însă pămîntul lor era la ţară. Modul acesta de împotrivire inertă se infiltra şi acum, încă o dată, cîştigînd chiar un număr mai mare de adepţi. Multora li se părea cu adevărat că, detronînd din lăcaşurile lor impunătoarele obloane, nu le mai rămîne nimic din vechile pretenţii, nemărturisite deschis niciodată. Cu atît mai mult, cu cît nici nu simţeau nevoia să le scoată, deşi aveau destui ani de cînd le ţineau ancorate de ferestre. Şi atunci, cum de ştia preşedintele mai bine decît ei ce anume le lipseşte lor şi ce nu ?

Trîptat, a început să circule zvonul că, în realitate, tîrgul urma să fie distrus, de-mo-lat cu alte cuvinte, pentru ca în locul lui să se construiască un combinat. Vechiul vad comercial, fericit amplasat la egală distanţă de Bacău şi Bîrlad, într-un colţ ignorat de orice prefaceri, începea prin urmare să-şi întoarcă avantajele împotriva locuitorilor săi. Cînd bîrfele au ajuns şi la urechile preşedintelui, acesta s-a înspăimîntat de-a binelea. Ceea ce păruse mai întîi o idee îndrăzneaţă şi novatoare se dezvăluia acum o adevărată nesăbuinţă. Îşi şi închipuia, într-o imaginaţie atinsă şi ea de psihoza colectivă, cum cetăţenii se apucă să-şi dărîme singuri casele, ca să fie siguri că nu se va atinge nimeni altcineva de avutul lor. Vedea şiruri întregi de care şi căruţe, interminabile convoaie ale exodului, pornite undeva înaintea lor, fără să-şi propună nimic altceva decît să plece cît mai degrabă de aici. Boccele clătinîndu-se nesigur în vîrful unor stive de bagaje ; copii murdari legaţi la spatele căruţei, alături de cîine ; focuri anemice pîlpîind în noroi, pe locul unei tabere de-a noapte ; şi pustiul întunecat care se căsca pretutindeni pe unde treceau şi în urma lor, pînă departe. N-a apucat însă să mai dezmintă nimic. Zvonul s-a stins singur, tot aşa de repede cum se umflase. După ce făcuse ravagii în închipuirile celei mai înfierbîntate, acum începea să descrească pînă la proporţii ridicole : dacă era vorba să se dărîme toate clădirile, ce rost mai avea să te răfuieşti cu nişte biete obloane ? Gîndul acesta a fost în stare să liniştească „simţitor spiritele", fără să le potolească definitiv. Dacă nici aici nu se oglosea explicaţia, atunci trebuia căutată în altă parte.

Încă o zi sau două de colindat din casă în casă şi delegaţii au început să nu-i mai găsească pe bărbaţi lîngă nevestele lor. Intrau înăuntru şi nu le venea în întîmpinare decît femeia care, sfioasă, îşi ţinea întruna mîna la gură, ca pe un oblon zăvorît.

„Bună ziua", „bună ziua" ; „Da unde ţi-i românul ?" ; „Ştiu eu pe unde-o fi ? Credeţi că-mi spune mie unde se duce cînd pleacă ?" ; „Parcă se aude un zgomot de lemne sparte în curtea din dos" ; „Poate, da' nu la noi, dacă el nu-i acasă..." Musafirii n-aveau încotro, nu puteau să nu creadă. „Uite care-i tărăşenia. Am vorbit cu omul mutale că aşa şi pe dincolo" ; „Cînd aţi vorbit ?" ; „Păi, alaltăieri. Am venit să-i dăm şi noi o mînă de ajutor" ; „Ştiu şi eu ce să zic ? Dacă nu-i el acasă..." ; „Da' dumneata nu eşti nevasta lui cu cununie ?" ; „Oi fi eu, dar astea-s treburi de bărbat" ; „Cu el ne-am înţeles, ne-a promis că azi" ; „Mie nu mi-a spus nimic. Şi dacă nu-i el acasă..." Plecau oamenii fără nici un rezultat, neştiind nici măcar cum s-o ia de la capăt. Alteori se petreceau şi nişte scene de tot hazul. Cîte o femeie mai slobodă la gură tăbăra cu vorbele pe vreun membru al echipei : „Da dumneata, care ai venit la mine să mă lămureşti, dumneata de ce nu le-ai dat jos pînă acum ?" ; „Păi, să vezi, am şi eu de gînd..." se fistîcea cel în cauză, întrînd într-o încurcătură fără ieşire. Noroc de cel de alături care îşi revenea mai repede din uimire şi-l trăgea de mînecă pe colegul său : „Ce faci, frate ? Ai uitat că tu nici nu stai pe strada asta ?" Asemenea întîmplări nu aveau însă alt rost decît acela de a mai descreţi cît de cît frunţile, seara, la taifasul retrospectiv.

În cele din urmă, vreo cîţiva şi-au scos totuşi obloanele, nu fiindcă se lăsaseră convinşi, ci pentru că erau mai ascultători din fire, ori ca să nu mai fie bătuţi toată ziua la cap. Le-au scos şi pe urmă le-au lăsat în stradă, rezemate de zid, sub ferestre. Întrebaţi de ce nu le duc de acolo, dacă tot s-au hotărît să renunţe la ele, răspundeau invariabil : „Ce să le mai car de colo pînă colo, că după întîi mai le pun iar la loc". Oricum ,se aprecia că, cu vreo două zile înainte de sărbătoare, circa cincizeci la sută din obloane dispăruseră de pe strada principală. Aspectul străzii se modificase astfel atît de mult, încît era de nerecunoscut. Din păcate, însă, nu s-ar fi putut spune că se schimbase în bine. Centrul tîrgului arăta mult mai urît ca înainte. După două-trei rînduri de ferestre fără obloane veneau alte două-trei camuflate şi tot aşa mereu, într-o neorînduială greu de descris. În ochii nedeprinşi ai oamenilor, ferestrele şi uşile goale se găseau într-o stare de plîns, şi pesemne nu numai lipsa lor de obişnuinţă le vedea astfel. Acolo unde mai existau, geamurile sparte sau murdare păzeau intrarea în nişte grote ştirbe. Lemnul pervazurilor, scorojit şi el de cînd nu mai fusese vopsit., arăta ca o expoziţie de haine vechi. Dacă mai înainte nu ştiai ce se poate ascunde în spatele unor obloane mute şi totul era învăluit într-un mister adînc, acum puteai fi sigur că după pînzele de păianjen din colţurile ferestrelor nu vei mai găsi decît nişte coridoare pustii.

Pînă şi preşedintele şi-a dat seama că evenimentele luaseră o întorsătură potrivnică şi se lăsa tîrît cu resemnare de o disperare neagră. Intenţiile sale fuseseră cît se poate de lăudabile însă, pus faţă în faţă cu rezultatele lor, îi era şi lui greu să le mai recunoască. Cel puţin pînă atunci era toată strada la fel, de la prima pînă la ultima casă ; părea ea friguroasă chiar şi în toiul verii, dar măcar erau toate obloanele la locul lor, nici unul din ele deschis. Lui tocmai asta nu-i plăcuse de fapt, dacă mai stătea cineva să asculte ce-i plăcuse lui şi ce nu. Ar fi vrut poate ca strada principală a orăşelului lor să nu mai semene cu un hangar interminabil, cu un siloz închingat în obloane de aceeaşi culoare. Atunci cînd declanşase campania sa falimentară se şi gîndise, în perspectivă, ca vopselele pentru faţade să le procure el, din fondurile sfatului, şi să le repartizeze tot el, cu mîna lui. Altfel, dacă-i lăsa pe oameni să şi le cumpere singuri, era foarte posibil, din întîmplare, să se potrivească două culori la fel. Or, grija sa cea mare asta era, să facă rost de nişte culori vesele, pastelate, de cît mai multe nuanţe, treabă care nu putea fi săvîrşită decît printr-o acţiune dirijată, or-ga-ni-za-tă. Cam aşa se gîndise el şi asta ar fi dorit, probabil, dacă-şi mai aducea cumva aminte ce dorise cu cîteva zile înainte. În clipele acelea nu mai voia însă decît să se termine mai repede totul. Se ruga doar la toţi sfinţii din calendarul ateistului să nu-i pice vreun control de la raion tocmai în zilele de întîi şi doi. Pe urmă, oamenii aveau să-şi ridice singuri, unul după altul, obloanele la locul lor dintotdeauna.

Toţi comentatorii actuali sînt de părere că ziua de amînden din acel an n-ar putea fi numită o reuşită. Toţi, în afară de unul singur. Numai că acela unul nu s-a grăbit niciodată să proclame că el a fost de altă părere, aşa încît nimeni n-are de unde să ştie ce credea el. Pregătirile s-au făcut ca în atîtea alte rînduri, dacă nu chiar cu ceva mai multă rîvnă ca de obicei. Strada principală a fost pavoazată pe întregul traseu cu lozinci, cu steaguri, cu crenguţe de brad. Pe deasupra o traversau steguleţe triunghiulare, înşirate gospodăreşte pe sîrmă. Cu o zi înainte, izbucnise, în sfîrşit, nerăbdător, şi soarele, de-ţi venea să te uiţi la el rizînd cu toată faţa. Numai că cele care se bucurau din plin, zgomotos, de lumina caldă a acelei primăveri tîrzii erau vrăbiile. Oamenii nu se puteau deloc împăca cu găurile goale ce se căscau spre stradă şi, cînd treceau pe lîngă ele, le aruncau pe furiş cîte o privire fugară. Altminteri, erau voioşi, vorbăreţi, se salutau şi se strigau cu însufleţire, iar îmbulzeala era atît de mare, încît nu te puteai mişca decît într-un singur sens, laolaltă cu toată lumea. Un amănunt nu avea totuşi cum să treacă neobservat : pe trotuare nu se urca nimeni. Pe mijlocul străzii apropae că nu mai aveai unde pune piciorul, iar trotuarele rămîneau goale, ca nişte teritorii ale nimănui.

La braţ cu soţia sa, preşedintele se plimba şi el pe mijlocul străzii, printre cetăţeni, salutat cu tot respectul său nebăgat în seamă, înghiontit din neatenţie sau croindu-i-se un spaţiu mai încăpător. Încerca totodată să reconstituie motivele de nemulţumire şi severitatea cu care se judecase în ultimele zile, însă ambianţa festivă îl împiedica s-o facă pînă la capăt. Ar fi vrut să se supere pe oameni că se înghesuie numai pe mijlocul străzii, ocolind trotuarele de parcă ar fi fost împrejmuite cu sîrmă ghimpată, dar nici nu avea îndrăzneala să se urce el cel dintîi. În jurul lui se vorbea cu glas tare, prea tare, prea multă forfotă şi larmă pentru oraşul lor neînsemnat, iar asta, dacă se gîndea bine, putea fi şi un prilej de dojană. Îi venea să se ducă la cîte unul, oricare, ca să-l întrebe unde îşi pierduse murmurul neînsufleţit de pînă ieri. Din cînd în cînd, în cadrul jerpelit al ferestrei apărea cîte o femeie care se uita la animaţia străzii ca la o defilare, dintr-o lojă oficială. Preşedintelui i se părea că are înaintea ochilor un tablou de modă veche, de o manieră nu tocmai originală, cu un titlu banal şi neinspirat : **Femeile la fereastră**. La un moment dat, se surprinse, nedumerit, că zîmbeşte în sinea lui de ceva, iar cînd îşi dădu seama de ce anume, zîmbetul îi apăru şi pe buze. Lîngă el, un localnic îi explicase îndelung altuia, un străin fără îndoială, cum poate să dea adresa pe care o căuta : „Nu, nu aici, puţin mai încolo. A cincea casă, pe stînga." Cuvintele i se înfipseseră în creier fără să le audă atunci, iar acum nu mai putea scăpa de ecoul lor stins. El n-ar fi bănuit niciodată că strada aceea compactă, zid chinezesc de la un capăt la altul, poate fi defalcată şi în părţi componente : a cincea, a şaptea, a zecea, a paisprezecea... Dar, odată ce aşa spusese omul acela, probabil că aşa era.

bazil gruia

Confluenţe estivale

Inima îmi creşte — nouă încinsă
pînă la explozie. Întind mîna —
rup din azur o fîşie
şi mi-o prind eşarfă
ca-n povestea Isadorei Duncan.

Aici — Roata înseamnă chiar o terasă,
a mea, ameţitoare-n amiaza încărcată
de toate surprizele anotimpului.

Mireasma amară a nucului
taie respiraţia, porumbei sălbateci
desferecă zăgazurile zării
pentru o porumbiţă care vine
să-mi ciugulească graţios
şi hulpav din mînă.

Care mînă ? Şi care porumbiţă ?
Singerează miracolul lumii
smuls în fărîme din inima mea.
Dar să nu-ţi pese, iubito,
nu te opri. Nu te opri.

Ceas vulnerabil

Hai să dăm mîna Infinitule !
Stăm amîndoi în faţa clepsidrei fascinaţi
de ireversibila maiestuoasa pentru
totdeauna cădere
în gol şi în moarte a clipelor.
Nemuritorule, ele sunt trup din trupul tău,
dar şi din mine.
Fiecare bob de nisip e-o piramidă cum n-a
mai fost alta,

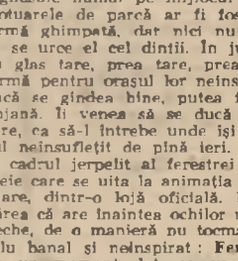

mormînt pînă la cer pentru cîte zîmbete,
ţipete, dureri şi izbînzi !
În faţa dezastrului îţi mai dă puteri
nezădărnicia
spre care te-ndemni cu fiecare
piramidă-treaptă.
Pe mine mă mingîie ceasul vulnerabil
în care-ţi pierzi
tăria. Devii încert şi-n zarea altor „poate"
şi „probabil"
doar visul meu. Ca aripa columbei după
diluvii zbătîndu-se a „Pămînt !"
înseamnă evidenţe cu traiectorie sigură.
O, Infinitule, Tată, Prietene, Frate şi Fiu,
la mine vii —eu, fulger firav care-am
lovit întunericul
cu-o dungă de foc, cu-o victorie, şi astfel
m-am pomenit om.
La mine vii, ca peste cenuşile spulberate
de vînt
să smulg din neant un zîmbet, un ţipăt,
dureri şi izbînzi !

cezar ivănescu

Îngerul splendorilor

(Motet)

I

I tu pentru mine sfîntă eşti
tu sfîntă eşti doar pentru mine
tu pentru mine sfîntă eşti
pe seama îngerilor creşti
tu sfîntă eşti doar pentru mine
tu pentru mine sfîntă eşti
pe seama îngerilor creşti
tu sfîntă eşti doar pentru mine !

I tu pentru mine sfîntă eşti
preasfîntă eşti tu pentru mine
tu pentru mine sfîntă eşti
pe seama îngerilor creşti
preasfîntă eşti tu pentru mine
tu pentru mine sfîntă eşti
pe seama îngerilor creşti
preasfîntă eşti tu pentru mine !

I tu pentru mine Una eşti
tu pentru mine eşti ca Luna
lumina pentru mine eşti
apocalipselor cereşti
tu pentru mine eşti ca Luna
lumina pentru mine eşti
apocalipselor cereşti
tu pentru mine eşti ca Luna !

I tu mie Soarele îmi eşti
tu Soare eşti doar pentru mine
tu mie Soarele îmi eşti
din umbra morţii tale creşti
lumină sfîntă pentru mine
tu mie Soarele îmi eşti
din umbra morţii tale creşti
lumină sfîntă pentru mine !

I departe totdeauna-mi eşti
tu pentru mine eşti ca Luna
tu mie Soarele îmi eşti
tu Manvantara mîntuieşti
tu pentru mine eşti ca Luna
tu mie Soarele îmi eşti
tu Manvantara mîntuieşti
tu pentru mine eşti ca Luna !

I departe totdeauna-mi eşti
ca luminarea mea de mine
departe totdeauna-mi eşti
privirile îmi astenesti
privindu-te numai pe tine
departe totdeauna-mi eşti
privirile îmi astenesti
privindu-te numai pe tine !

I departe totdeauna-mi eşti
ca Vecinic Sufletul de mine
Alaya sfîntă te numeşti
cu sororale şoapte-mi creşti
vecinic nesaţul meu de tine
Alaya sfîntă te numeşti
cu sororale şoapte-mi creşti
vecinic nesaţul meu de tine !

I au ştiu că preafrumosu-ţi chip
a numai muzică şi taină
sufletul meu mi-l înfiripă
din muzica acestui chip
care nimica nu destramă
sufletul meu mi-l înfiripă
din muzica acestui chip
care nimica nu destramă !

I doar pentru mine sfîntă eşti
eşti pentru mine Sfînta Faţă
tu Firul Vieţii Una eşti
tu drumul mi-l călăuzeşti
la Domnul faţă către faţă
tu firul Vieţii Una eşti
tu drumul mi-l călăuzeşti
la Domnul faţă către faţă !

I plină de Graţie tu eşti
ca o corabie de îngeri
făptura cărnii ţi-e sfinţeşti
fecioară-n muri fecioreşti
lînţoliu alor mele fîngeri
făptura cărnii ţi-e sfinţeşti
fecioară-n inuri fecioreşti
lînţoliu alor mele fîngeri !

I tu Preasfîntă printre Sorţi
tu trunchi ca lemnul de tămîie
puntea luminii peste morţi
tu iar în tine-ai să mă porţi
sufletul veşnic să-mi rămîie
puntea luminii peste morţi
tu iar în tine-ai să mă porţi
sufletul veşnic să-mi rămîie !

I mireasa sufletului meu
a Lumii pururea mireasă
nici un Calvar nu mi-i prea greu
ştiind că m-ai întoarce eu
întru a Vieţii Sfîntă Casă
nici un Calvar nu mi-i prea greu
ştiind că m-ai întoarce eu
întru a Vieţii Sfîntă Casă !

I mai lasă-mă să te privesc
cît ochii mei nu sînt ţărînă
toate-ale tale se tocmesc
lucrate-n spor dumnezeiesc
de-a nu ştiu cui străină mînă
toate-ale tale se tocmesc
lucrate-n spor dumnezeiesc
de-a nu ştiu cui străină mînă !

I mai lasă-mă să te privesc
lumină care mă încineri
în tine sufletu-mi topesc
şi trupul cald şi-mi înfrăţesc
lumina ochilor mei tineri
în tine sufletu-mi topesc
şi trupul cald şi-mi înfrăţesc
lumina ochilor mei tineri !

I mai lasă-mă să te privesc
lumina ochilor mei tineri
toate-ale tale se tocmesc
lucrate-n spor dumnezeiesc
tu harismata Sfintei Vineri
toate-ale tale se tocmesc
lucrate-n spor dumnezeiesc
tu harismata Sfintei Vineri !

I tu pentru mine Una eşti
tu pentru mine eşti ca Luna
ca Luna plină vecinic eşti
din Graţie nu mai descreşti
tu pentru mine eşti ca Luna
ca Luna plină vecinic eşti
din Graţie nu mai descreşti
tu pentru mine eşti ca Luna
tu mie Soarele îmi eşti
tu Soare eşti doar pentru mine
tu mie Soarele îmi eşti
din umbra morţii tale creşti
lumină sfîntă pentru mine
tu mie Soarele îmi eşti
din umbra morţii tale creşti
lumină sfîntă pentru mine !

Cîntecul unităţii naţionale

Urmare din pag. 1

Al celor care s-au trecut
Şi n-au văzut isprava lor.

Şi fiindc'am fost tot ce v-am fost,
Cînd mi-am făcut al vieţii rost,
În bucuria voastră, fraţi.
Nu ne uitaţi!

Patetismul se îmbină cu tonul de melancolie nostalgică, nu lipsit de aluzia eminesciană („Noi mai simţim un singur dor...") ce ne trimite spre zonele romantice ale genului atît de popular în secolul trecut şi izbucnit ca o veritabilă modă a epocii primului război mondial: **romanţa** (**Scrisoare de pe front** de Vespasian Vasilescu, **Romanţa logodnicei de la Oituz** de Jacques Moisescu etc.). Pe linia aceluiaşi stil muzical se înscrie şi **Nu ne uitaţi** de C. Jianu Dini.

Muzical, alegoria din război este construită pe două secţiuni: prima viguroasă, pe o ritmică de marş funebru, într-o tonalitate minoră, iar a doua lirică, nostalgică, în ritm de vals, cu dese cromatisme. Finalul, într-o continuă linie melodică descendentă ce porneşte parcă de la un chiot de bucurie spre a se stinge într-o lacrimă, readuce atmosfera de reculegere, proprie întregii lucrări. Este o piesă elaborată. C. Jianu Dini — în ciuda anonimatului numelui său — dovedindu-se un creator ce stăpîneşte bine tehnica genului liric cameral.

Nu cunoaştem pe deplin ecoul alegoriei **Nu ne uitaţi** în peisajul social destul de frămîntat al epocii, dar fără îndoială că versurile vibrante ale lui Nicolae Iorga au exercitat un curent de opinie în stimularea cultului eroilor neamului. Alăturarea numelui savantului de arta sunetelor cu începere din perioada primului război mondial va implini o latură ştiinţifică insuficient cunoscută în prolifica activitate a marelui om de cultură.

radio

r

Copii, copilărie, probleme

„Eu am avut un accident şi m-a adus o tanti aici. Nu mă mai doare accidentul. Eu mă simt foarte bine. Şi cînd tanti m-a dus înapoi acasă, mămica mea era plecată la ţară, la bunici. Nici tătucu' nu era acasă. Era tot la ţară, la bunici. Mămica şi tătucu' nu mi-au trimis nici o scrisoare. Şi nici n-au venit să mă vadă. **Dar le-a fost dor de mine pentru că şi mie mi-a fost foarte dor de ei.** Eu, dacă aş vorbi cu ei la telefon, le-aş spune : dragi părinţi, eu vă iubesc foarte tare şi vă aştept în fiecare zi".

Venită parcă direct din tărîmul mirific al candorii, al puritătii şi al speranţei, vocea micuţului se răspîndea în eter şi eu nu eram sigur că în faţa radioului cei doi părinţi au stat smirnă în faţa dovezilor de încredere şi iubire, că au fost mustraţi de propria lor conştiinţă trezită din somnul lung şi greu în care intrase odată cu îndepărtarea copilului din casă. Nu eram sigur (şi nu sînt sigur nici acum) că cei doi părinţi (pentru astfel de părinţi ar trebui inventat un alt nume), ascultă — cu bucuria oricărui părinte — vocile unor copii venite din „cutia magică". Nu sînt sigur — cu atît mai puţin — că cei doi părinţi urmăresc revista ce găzduieşte, cu amabilitate, această rubrică.

De aceea şi spun : cînd te loveşti de zidul numit neomenie, indiferenţă, egoism, nu te mulţumi cu semnale de alarmă despre care nu eşti sigur că vor fi şi receptionate. Există cazuri în care orice întorsătură măiastră de frază pare fadă, artificială, fără valoare în faţa **gestului** — care, de altfel, trebuie să şi caracterizeze reporterul. El, reporterul, şi opera sa, reportajul, au o poziţie activă, poate cea mai activă, faţă de realitate, putînd interveni, putînd discuta, putînd devia şi îndrepta drumuri şi conştiinţe. Povestea micuţului ce iubeşte tot ceea ce-l înconjoară, dar îi e dor de părinţi, merita mai mult decît un simplu apel radiofonic. Acest reporter ştie ce să facă dintr-o întîmplare, are darul de a şti să scoată replici frumoase, are chiar un anume simţ ce-l orientează spre subiecte interesante. Dar... Dar toate acestea pot fi uneori anulate dacă tînărul de azi, reporter interesant, nu va înţelege că există şi un verb al acestei profesii, că există o vocaţie a acestei profesii, vocaţie care te poate duce, spre a îndrepta lucruri şi mai ales nedreptăţi, la sute de kilometri de punctul tău de plecare. Dacă autobuzele circulă între Miercurea Ciuc şi Bălan din oră în oră, dacă părinţii nu au ştiut sau nu şi-au dat silinţa să ştie acest lucru şi dacă-i acuzăm, şi noi îi acuzăm din toată inima, de ce oare tînărul nostru reporter n-a făcut exact ceea ce ar fi fost normal : un drum pînă la Bălan, pentru a pune părinţilor înregistrarea făcută la Miercurea Ciuc cu copilul lor ? Nu vreau să spun că sînt pedant. Nu vreau să spun că emisiunea ce-a fost gazdă momentului şi-a propus o discuţie amplă şi de principiu pe-un caz, devenit din nefericire, clasic. În faţa unor probleme deosebite, mai ales în faţa problemelor atît de delicate ale copiilor, nici un efort, nici o depăşire (de timp, de cadru, de problemă) nu mi se par decît norme morale. M-aş bucura să ştiu şi să fiu anunţat că părinţii micutului de 10 ani l-au auzit la radio şi fără altă intervenţie au devenit peste noapte PĂRINŢI.

Constantin Stan

plastică

p

Reflecţii de durată

Prima expoziţie personală a lui **Mihai Caranica** (Casa de cultură Friederich Schiller — str. Batiştei 15) stă sub semnul coerenţei stilistice şi unităţii de sentiment, calităţi care, nu mai trebuie să subliniem, sînt apanajul unei arte mature, rezultatul unor decantări şi reflecţii de durată. Acest încă tînăr artist, neprofesionist, dar mult mai profesionist decît mulţi profesionişti, este — cum se vede din sculpturile sale — o natură meditativă şi echilibrată, pentru care forma nu poate fi concepută în afara ritmului şi armoniei. Viziunea sa artistică este ca atare impregnată de lirism, de un lirism însă grav şi reţinut. Este străină total acestui sculptor afirmarea imperativă a formei, acea pregnanţă menită să zguduie privirea, să o concentreze asupra unui decupaj energic. Formele sale sînt mlădioase, urmînd parcă un proces de împlinire gradată şi fără salturi bruşte a însăşi materiei. Orice formă simplă se poate constitui, urmînd poetica sculptorului, într-un arhetip posibil. Pe o asemenea linie demersul lui Mihai Caranica îşi poate găsi, desigur, un punct de plecare în opera lui Brâncuşi. De ea îl apropie şi tendinţa de a lustrui suprafeţele pînă la dispariţia totală a oricărei posibile asperităţi. Pe sculpturile sale lumina parcă alunecă şi efectiv în faţa lor nu îţi poţi reţine gestul involuntar de a urma cu mîna ampla, unduioasa mişcare a curbelor. Plăcerea aceasta a descoperirii tactile a modului cum lumina îmbracă mîngîietoare forma, l-a determinat pe artist — să nu uităm că profesia sa iniţială este aceea de geolog — să caute materialul cît mai adecvat pentru modelarea intenţiilor sale. Aproape fiecare piatră în care a cioplit Mihai Caranica are o structură a ei, o anume textură, o anume culoare, toate concurînd în obţinerea în final a unui anume efect vizual şi afectiv. O compoziţie este realizată în aragonit, alta în steatită — materie, precum se ştie, folosită în antichitate şi ignorată ulterior. O formă spaţială are soclul din piroxenit bastizat (bronzit), o rocă dură, neagră, frumoasă ca roca ornamentală, din grupa rocilor eruptive bazice. Alte sculpturi sînt realizate din tufuri vulcanice, fiind vizibil faptul că artistul a căutat cu mare grijă un fragment ce se poată nu doar la decupare ci şi la transformarea lui într-o sculptură conformă intenţiilor. Lucrările lui Mihai Caranica trebuie, credem, privite cu mare atenţie de către confraţi deoarece oferă multiple sugestii asupra modului inteligent de a folosi materiale — destul de rare, este drept — pe care natura le oferă cu generozitate sugerînd uneori, cu aceeaşi generozitate, chiar formele posibile. Dincolo de raţionamentele de execuţie, expoziţia de la Casa Schiller impune un artist autentic, de o acută sensibilitate şi cu o gîndire matură, pentru care forma artistică este de neconceput în afara armoniei.

Este meritul unui distins om de cultură, **Dan Grigorescu**, de a fi atras atenţia asupra unui incontestabil talent.

Grigore Arbore

muzică

m

Dincolo de expresia sensibilă

Recitalul **Corinei Bura** a dovedit ce poate un violonist să realizeze cînd, dincolo de tehnica amănuntelor, de expresia sensibilă, de respectarea stilurilor, concepe un program ca pe o completă şi manifestată cunoaştere de sine. Fiindcă cele patru stiluri diferite (pe care le-a realizat desăvîrşit din punct de vedere tehnic) au vrut să ne apropie în acelaşi timp de sanctitate şi iubire (Bach. Sonata în mi minor) ordine şi plăcere (Mozart, Sonata în mi minor nr. 4), ştiinţă şi pasiune (Brahms, Sonata în Sol Major), gravitate şi pătimire (Doru Popovici „Muzică solemnă") — o sumă a activităţilor şi sentimentelor în corespondenţă neîncetată cu eul artistic. Acest program, rezultatul unei gîndiri mature şi a unei îndrăzneli tinereşti, ne-a apropiat de dimensiunea interioară a unei soliste înzestrate cu putere de abstracţie (sunetul adus în starea-limită a purităţii primare) şi emanaţie (sunetul colorat, iradiind căldură). Evoluţia Corinei Bura ne întăreşte convingerea că nu talentul superficial şi exploziv, ci îndelung meditata lumină interioară aduce într-adevăr reuşita.

☆

Un recital mult mai uşor închegat, cu o ludică aparenţă, am ascultat luni 12 februarie la Sala Mică, în cadrul „Antologiei artei vocale", prezentate de **Martha Kessler**, un program intitulat în mod, să zicem, didactic „Clasicii Vienei clasice". Faptul că atît de serioasa, temeinica prezenţă a Marthei Kessler, a constituit constanta concertului, a dat unitatea dorită. Liedurile de Haydn, Mozart şi Beethoven, cîntate pastoral, cu duioşie sau dramatism au creat o atmosferă am zice, familială. În acest sens, copilăreşte şi jovial a interpretat şi orchestra „Quodlibet musicum" (dirijată de A. O. Popa, al cărui plus de ştiinţă dirijorală impresionează, de la gestica elocventă la memorizarea partiturilor). Orchestra, printre componenţii căreia se fac remarcaţi instrumentiştii ca George Nicolescu, Rodica Ciocoiu, Corina Bura, Sanda Duţulescu, Dimitrie Răpeanu, Pârvu Boerescu va cîştiga însă, fără îndoială, prin mai multe repetiţii şi un program mai puţin banal (greu de realizat, într-adevăr, ceva din monotonia Ariei şi Corului final din „Betulia liberata" de Mozart, în primă audiţie, lucru care nu ne miră). Claritatea şi jovialitatea Simfoniei nr. 1 în Mi bemol de Mozart a suplinit însă alte virtuţi.

Un cuvînt special trebuie spus despre „Cîntecele populare scoţiene" de Haydn, a căror culoare vie şi realmente trăită s-a datorat poate şi unei predilecţii a Marthei Kessler, dar desigur şi unei avintate şi sensibile colaborări : Radu Ungureanu (vioară), Anca Vartolomei (violoncel), Iosif Sava (pian).

Grete Tartler

eugen barbu

Voluptatea evocării

La aniversarea lui Eugen Barbu, se va insista, desigur asupra locului de prim plan pe care il ocupă în literatura română.

Dar mai este ceva, acea putere sufletească, părtașă a armoniei universale, care sălășluiește intr-insul și se manifestă în scrierile sale consacrate operelor contemporanilor săi, acel fluid care inspiră un sentiment de chietudine celor care se află în apropierea lui și fac din Eugen Barbu un erou al timpurilor noastre.

Al. Rosetti

Portretele scriitorului

Breaza, septembrie 1978

Cîntarea Unirii

Urmare din pag. 1

FRAGMENTE CRITICE

Notații mărunte despre moraliști

De la o „Scrisoare" la altele

Urmare din pag. a 3-a

atelier literar

poșta redacției

IONEL S. : Dacă ne aflăm „la zi", cum spuneți, nu prea avem de ce să ne bucurăm. Masivul „transport" de-acum e foarte omogen (din păcate!) și trădează o sursă, o „instalație" pusă la punct, în plină producție (adică, atelierul experiențelor, încercărilor, căutărilor neobosite, creatoare, a tras obloanele!). Dar această producție a pierdut, față de fazele anterioare, aproape toată spontaneitatea, inspirația, frustețea, și a devenit mai mult o chestiune de „tehnologie", mai mult confecție, etc. Rețeta de fabricație pe care a-ți adoptat-o - e cea folosită pe scară largă azi, mai ales de debutanți grăbiți și fără personalitate, imitatori, epigoni și prozeliți de toată mina: „cîntecul" biiguit, fără cap și fără coadă, incoerența și delirul verbal, bolboroseala metaforică gratuită, „în doi", refuzată de idee, lipsită de orice structură, concepție, mesaj etc. Speram să nu vă înscrieți în această linie, textele dv. anterioare făgăduind altceva. Veți reflecta, desigur, și veți alege.

M.CIUCUR : Interesantă, inimoasă, întreprinderea acestui poem amplu, „Steaua dacilor". Din nefericire, bunele intenții și nobilul zel nu sînt însoțite de harul înzestrărilor necesare unei asemenea temerare năzuințe. Lucrările mai mici nu fac decît să confirme această regretabilă absență.

ST.BRERENEL : Preocupări lăudabile (mai ales dacă, pe lîngă lecturile reciproce, se mai apelează și la cărțile consacrate). Rezultatele, însă, sînt, deocamdată, modeste, fără semnele vocației: „Am mușcat din Carpați / Și-n gură am simțit / Sabia lui Decebal / Și mustățile lui Ștefan cel Mare" ... etc ... „Și ne-am prefăcut în cimitir / În care am întîlnit strămoșii / M-au înconjurat cu stele, / Cu miros de busuioc / Și m-au pofti la cina de oase" ... etc. (viziuni de coșmar grotesc, de gust dubios, care frizează finalmente un fel de canibalism macabru! ...). Nici în celelalte texte nu se văd din păcate, semne de perspectivă.

E.RADU : Schița pare un fragment, lăsînd fără înțeles unele lucruri, mai mici sau mai mari (de p., „domnul cu o figură de o noblețe fără seamăn", etc.) și un final în suspensie. Altminteri, interesantă și, mai ales partea din spital, destul de bine scrisă. Reveniți.

I.E.V. : Indignarea dv. e firească, dar cazul în sine n-a avut pentru noi un răsunet atît de grav și dramatic cum presupuneți. Vă mulțumim pentru gîndurile nobile. Versurile aparțin unei faze noi, de remarcabilă tensiune și vervă, cele mai multe constituind, după impresia noastră, paginile cele mai bune pe care ni le-ați trimis pînă acum. Mai puțin „împodobite" ca deobicei, ele dispun, în schimb, de o mare fervoare și putere de convingere, de un flux și un debit teribil, copleșitor (uneori, parcă „se bat turcii" sub condeiul dv! ...), ca să nu mai vorbim de tematică, foarte omogenă, acută, fierbinte, dureroasă, care duce intensitatea demersului liric pînă la urlet — într-un sens foarte bun al cuvîntului : „Antifreudism", „Tinerii", „Frumusețe", „Sanatoriul", „Trecerea", „Generația amară", „Anotimp", „Ceremonial", etc. (Firește, în condițiile date, lucrurile nu sînt întotdeauna finisate la același nivel, mai trec și frînturi de discurs „netransfigurate", aglomerări inutile, greoaie etc.). În ce privește operațiile de care vorbiți, nu sînt în nici un caz de competența noastră — există, după cum desigur ați auzit, specialiști reputați în materie.

M.ANGHEL : Lucruri mai puțin interesante, de data asta, o scădere a tonusului liric. Ceva mai bine, în „Cu primăverile", „Poetul".

TR. GRIGORE : Interesantă, revelatoare, scrisoarea; frumoase, delicate, versurile. Cu textele restante (eseuri) încă n-am reușit nimic, dar n-am pierdut toate speranțele.

MOISE NISTOR : Sînt unele semne, nu tocmai clare și concludente, printre paginile în parte răvășite, haotice, în parte retorice. Dintre ele, cele mai înfiripate par a fi „Urcați" și „Tristețe". Să vedem ce mai urmează.

D.ȘCHEIANU : O viziune apocaliptică, realizată cu mijloace destul de modeste, adesea șovăitoare. Nu i-am prea înțeles nici rostul, explicația, tîlcul (dacă are vreunul...).

AUREL NEACȘU : Nu sînt noutăți. Predomină prozaismul, care ia uneori forma unor paradoxuri nu lipsite de semnificație, ca „Ultima dorință" : („Să învinge definitiv moartea / Și pe urmă pot să mor / Liniștit"), sau ca în „Măi tovarăși" („Măi tovarăși, / Am pierdut mult. / Trebuie să recuperăm ceea ce se mai poate recupera / Adică totul").

ADRIANA ELENA: Desenele au o aspirație lirică, luminoasă; versurile nu sînt, deocamdată, concludente. Mai trimiteți.

N. ALEXANDRU VEST : Comunicați urgent redacției adresa dumneavoastră.

G. Tacu-Smerdova (2 plicuri), **Silviu L.Alex., Fm.Bogoș, Nestor Ioanid, Petrică Pulbere, Maria Rotez, Fm.Aurel Man, V. Alinescu, St.Colomei, M.Coțuțiu, Iacob Roman, Veronica Filip, I.Craiova, I.Crudu, A.Moga, Ad.Curelaru, V.Brehan, D.Micșa, F.Fită, C.Iovuță,** („Tehnologică"), **V.Arhirescu, G.Borovină, C.Dobrițescu, P.Modora, P.Grădinaru, A.Pelea, N.Zărnescu, Tel, M.Ungureanu, F.Maciuc, I. R.-Marceanu, A.Armindeanu, I. Mihalache** (Tms.) **P.Uldumac, V.Tarța, Zoltes, I.Hnat** (numai texte dactilografiate): Nimic nou.

Geo Dumitrescu

N.R. Manuscrisele nu se înapoiază.

Totdeauna iarba...

Cu cartea tare drept căpătîi,
am privirea prinsă în zare ;
astăzi nu mai vine nici un tren,
nu se mai desface vreo floare.
Un bocet ridicat în cimitir
e spadă cu oțelul îndoit ;
crește sub el iarba necosită,
afundă trupul care a murit.
Oasele goale — sonore țevi de orgă,
curg prin ele minerale prețioase,
metalele mai ale culmii albastre
peste care șuieră curbatele coase.
Cînd trec pe-aici, apresc o rază curată
cu trupul mereu mișcător înainte
apoi lumina se îndreaptă, lucioasă ;
din mine cad, rupte, resturi de cuvinte.

CONSTANTIN BUICIUC

Proiect de pace

Vezi ? îmi întind ramurile
pe sub soare către tine
să ne-nțelegem
ca de la iubire la iubire
și frunzele mele
să fie vorbele tale
și visele tale
să fie gîndurile mele
și am să-ți dau
prietenește
din cuiburile păsărilor mele
să nu existe între noi vreo umbră
și poți fi sigur
n-am să-ți calc vreodată
lăuntricele-ți maluri
între care
se vălurește necurmat
și tainic
fluviul acela care
suflet se numește

ANCI DAN

Descîntatele ploi

Ploi, descîntatele ploi
și-aruncă pînza albă peste noi
în dansul lor subțire și adînc
e umbra cerbului din cîrîng

Răsuflet cald a clipă strălucind
ploi blînde peste trupu-mi adormind
Potop de ape lunecînd în vis
albastru labirint
cădere în abis.

RODICA MARIA ȘERBĂNICĂ

Buruiană

Nu orice gînd e-n capul meu o floare,
mai am și buruieni printre răzoare
cu rădăcini adînci pînă în talpă,
un fel de încăpățînare albă.
De aceea nu se apropie oricine,
prietene, să-ți cauți un mărăcine
și să ne facem semne ca-ntr-un cîmp
bogat în case și bătut de vînt.
Și poate că sărutul meu te doare,
iubita mea, atotiertătoare,
dar știi că iarba rea nu piere
și floarea-i doar capriciu de muiere.
Prin inimă îmi trece rădăcina,
petalele sînt fapte bune, vina
de a nu fi lîngău și prefăcut
își trage ceva din adînc, din lut.

BORIS MARIAN

Mariana Papa : „Aspirație"

E tocmai timpul...

Bună dimineața bună ziua sau bună seara
și fac o reverență,
nu vă supărați domnule fără chip,
poate știți cît e ceasul...
Știu, sigur că știu,
dar tu ești tînără și frumoasă și singură,
de ce vrei să știi cît e ceasul ?

nu vă supărați — îmi cobor privirea
în jos —
voiam numai să știu dacă e devreme,
dacă e tîrziu.

Da, desigur că știu, afară se face întuneric
și frig, iese abur din gură,
e tocmai timpul potrivit ca să afli
tu ești tînără și frumoasă și singură !

SILVIA MUNTEANU

Umbra merelor

Rufele date la spălat capătă
o formă ciudată de animal flasc cu
forțe plăpînde
la umbra merelor cîteva scrisori
de adio așteaptă să fie expediate
ci vine cu șarțul pătat de grăsime să-ntrebe
de ce umbrela nu poate fi folosită și iarna
geamurile vibrează ca niște timpane
de dinozaur
ciocanele izbesc ritmic ceața vapoarelor
(femeia stă lîngă fluviu, curge
împreună cu el, pantofii îi
rămîn pe mal)
o, sufletul ! nu doarme niciodată
verde e talpa lui cînd trece prin
iarbă,
albastră e privirea lui
cînd trece prin alt suflet.
pace-ndoielii ! urlu
altă rotunjire a sinilor decît așteptarea
pace-ndoielii, șaptesc
și pletele mele cad la pămînt,
ca o parașută în flăcări

VALERIU PRUTEANU

Pietrele

Pietrele
grele
de ecouri
de somn
și așteptare
bătute
de roți
scuipate
tirite
-n nori
cine
le unge
pieptul
cu miresme
cîte
ape
și-au făcut
rugăciunea
pe umeri lor ?

VASILE LOGHIN

Continuitate

De sînt un măr copt
și trebuie să cad
din ochii soarelui
în cămașa pămîntului
rostogolindu-mă,

atunci
n-am altă dorință
decît să rămîn
sub pomul din care-am căzut.

VASILE TRIF

Nedumeriri

Urmare din pag. 1

de ce nu s-a putut duce în acest an să-i aducă prinos de laudă lui Eminescu, — pentru că „au pătruns unii printre scriitori, printre noi, cei ce în marea ta umbră nu ne cruțăm străduința de a dăltui chipul lăuntric al ființei noastre...". Iar eu m-am întrebat, cunoscînd mai demult pozițiile de pe care se fac asemenea separări **(scriitori fruntași** și scriitori mai puțin fruntași, scriitori de linia întîi și scriitori de linia a treia, căprăria întîi și căprăria a patra), cine vor fi aceia **(unii)** și cine or fi ceilalți **(noi)**, printre care s-a pătruns în mod atît de perfid, samavolnic aproape, dacă ar fi să ne luăm după lamentația maestrului ? ! Cînd și unde, și pe ce bază, mă miram și mă întrebam eu, în cadrul cărui organism, în sînul cărui grup (nu, nu mă gîndeam la **gașcă**), în ce casă particulară sau în ce circiumă s-a stabilit atît de riguros cine **sînt unii** și cine e... **noi ?** ! Nu s-ar putea adică să vină **unii** să-i întrebe pe **noi**, cu o îndreptățire justificată prin muncă și prin cinste, dar dumneavoastră ce căutați pe la **noi**, n-ați greșit cumva adresa, confundînd literatura cu gazetăria de un anumit tip, nu confundați cumva viața literară, viața însăși a creației literare, cu un sir nesfîrșit și cam degradant de subminări și de dărîmări ? ! Și ce va fi făcut maestrul, mai ziceam eu, din mijlocul acelorași nedumeriri, pe vremea cînd Eminescu era răstignit pe crucea dogmatismului ? ! De ce nu a evocat atunci, cu aceeași mînie, fruntea poetului („...osul nobilei tale frunți...") ? ! Era plecat cumva, survola alte meridiane morale ? ! Sau era prins pînă peste cap cu evocarea și elogierea altei personalități ? !.. Dar cîte nu am zis eu atunci pornind de la o simplă și aproape sublimă tabletă ? !

☆

Citind „cronicile" pe care le semnează M. Sorescu în revista **Ramuri**, pe care cu onoare o conduce, mă gîndeam și mă întrebam ce s-ar alege din creația tînărului maestru de la Craiova, dacă ar fi trecută prin dirmonul zeflemelei, cu aceeași plăcere, cu aceeași dorință aproape neînfrînată a epatării cu orice preț și cu orice mijloace ? ! Ce ar mai rămîne, în acest caz, din poeziile sale cu poantă sau din poantele sale fără poezie ? ! Ce s-ar alege din dramele sale ? ! **Matca** ar putea fi rezumată astfel, dacă ar fi cercetată de-a curmezișul, după „metoda M. Sorescu" : „Așa-i viața trecătoare, unul naște, altul moare !...". Și n-ar fi oare cam puțin, față de conținutul real al piesei ? ! Și nu e cam mult ceea ce face domnia-sa în această direcție măcar ? !

☆

Altă nedumerire se referă la „cronicile" cu care mă onorează doi critici literari (C. Livescu, în revista băcăuană **Ateneu** și Al. Dobrescu, în **Convorbiri literare**, de la Iași, fireste). Nedumerirea nu vizează cronicile respective, în măsura în care ele se ocupă de cărțile pe care le-am dat anul trecut la iveală **(Nevoia de adevăr** și **Suferința umaniștilor)**, vizează, dimpotrivă, referirile care se fac la modesta mea persoană, nu la aceste cărți. De unde vor fi știind atîtea lucruri despre mine cei doi cronicari, mai multe decît știu eu însumi (de zece ori mai multe, adăugirea aceasta avînd, e cît se poate de clar, un anumit semn și un sens anume) ! ? Pe ce temei afirmă C. Livescu că eu am oroare de „influențe", nu știu care este deosebirea între realitate și realitatea artistică (de unde să știu, dacă C. Livescu nu mi-a spus ? !), n-am auzit de Zola și de naturalism (nici de Tolstoi n-am auzit, nici de Dostoievski, nici de Rebreanu, nici de Sadoveanu, nici de Andreev, nici de Proust, nici de Faulkner, nici de Thomas Mann, nici de Kafka, nici măcar de G. Bălăiță, dar iată că am auzit, aceasta fiind salvarea mea de la un naufragiu total, de C. Livescu, ce bine, ce noroc !), mi-am alcătuit singur o „estetică rudimentară" („se vede cît de colo", spune sentențios criticul. De unde se vede, as întreba eu, de la Bacău la Iași sau de la Iași la Buhuși ?), reinventînd astfel naturalismul pe bîjbîitele, fiindcă nu am „antrenamentul lecturilor" (de unde să-l am, dacă n-a apărut pe lume C. Livescu, mai devreme, ca să-mi pună o carte în mînă ? !), nu citesc nimic, așadar (nici măcar ziarul **Sportul**), iar atunci cînd scriu, dacă e să mă iau după portretul pe care mi-l schițează spadasinul de la Bacău, îmi pun un sac în cap și o iau „tărăneșteș" înainte, și scriu și tot scriu, pe întuneric, în timp ce el (sau dumnealui, mă rog) zburdă și tot zburdă în lumina culturii, de care alții nici n-au auzit ! ? La ce s-o fi gîndit Al. Dobrescu, am cutezat eu a mă întreba, ce date misterioase o fi avut la îndemînă, cînd a spus că eu, umilul și atît de alintatul prozator (de către întreaga critică literară contemporană, pe care, e adevărat, și eu o stimez mult) nu scriu decît despre ceea ce am văzut și am trăit (nemijlocit) ? Vrea cumva subtilul critic să spună că am fost de față (nemijlocit), la biserica din Dîrja, în timp ce trăgea Monu clopotele ? ! Sau poate că vrea să spună că le-am tras chiar eu (nemijlocit) ? ! De cînd au devenit bîrfa și denigrarea, am mai zis și m-am mai întrebat eu, argumente estetice ! ? Și de ce, mă rog frumos, cum se zice pe la noi, se pune un accent așa de mare, în unele cazuri, pe discutarea autorului, și nu a cărților lui (firește, dacă aceste cărți o merită, dacă nu, neantul să le mănînce) ! ?

Nedumerirea mea cea mai mare, mai veche, e adevărat, care a cunoscut însă noi forme în aceste ultime luni, a fost și este stîrnită de atitudinea pe care a avut-o și o are față de modesta mea creație principala revistă a Uniunii Scriitorilor — **România literară**. E fapt unanim cunoscut că această revistă m-a intimorat și mă întîmpină cu o adversitate mai mult decît consecventă, de fiecare dată cînd am ieșit în lume cu o nouă carte — așa s-a întîmplat în 1969 (cînd au apărut volumele **Eclipsă de soare** și **Fragmentarium**), tot așa s-au desfășurat „festivitățile" în 1975 și în 1978 (cînd au apărut romanele **Calvarul** și **Suferința umaniștilor**). Între acești ani și între aceste cărți n-am existat pentru această revistă, decît așa, pentru a mi se „da la cap", în chip tangențial, fiindcă „studiile de generalizare", sau încercările de sintetizare a unor eforturi scriitoricești, nu sînt, nu-i așa, pentru nonvalori. E adevărat că între timp, de la înființarea acestei reviste și pînă acum, s-au mai schimbat și **conducătorii** redacției, mai de voie, mai de nevoie, **spiritul** însă a rămas neschimbat, ba poate că a devenit, dacă ținem seama de cîteva vehemențe din ultimul timp, și mai agresiv. E vorba de **valoare**, mi se va spune (și în 1968, și în 1969, și 1970, și în 1971 mi se spunea așa cînd revista era plină de **ivănceni** și de **tepeneși**), e vorba de apărarea cinstei și a onoarei obștei scriitoricești, e vorba de puritatea ambianței literare etc. etc. Da, zic și admit eu, din marginea nedumeririi mele, nu poate fi vorba decît de **valoare**, G. Ivașcu, de exemplu, fiind o mare valoare a culturii contemporane. O valoare incontestabilă a fost și este și G. Dimisianu. O valoare este și N. Manolescu, principalul și cel mai activ „ideolog" al grupării (harnic în mai toate direcțiile, prin scris dar și altfel), care a avut și are răspunderi mult mai multe și mai mari decît a avut, să zicem, Călinescu, pe vremea cînd era la apogeul carierei sale, influențînd viața literară și opinia literară de patru-cinci ori mai mult, decît ar putea să o influențeze, în chip firesc, numai prin scris. Lucruri asemănătoare, sau chiar mai bune, pot fi spuse și despre alți angajați ai revistei, cronicari sau simpli recenzenți, sprijinitori cu ziua sau cu săptămîna (pe bază de **rubrică**). De nedumeriri însă tot nu scăpăm, oricîte recunoașteri am așterne peste realități. Fiindcă e de mirare, într-adevăr, cum de nu reușesc aceste mari valori, printre care nu există nici o nonvaloare, cum de nu izbutesc acești oameni, atît de onești, atît de străini de tot ce e combinație și agresivitate în viața noastră literară, cum de nu pot ei să facă din „România literară" o revistă principală prin valoare și prin ținută ? ! De ce dau impresia, insistent de tot în anumite împrejurări, că această revistă a fost „arendată" de un anumit grup literar (n-am zis nici acum **gașcă**, să fie clar !) ? ! De ce trebuie să stea **unii** la ușa **altora**, numai pentru că cei din urmă au fost cei dintîi cîndva, cînd au fost împărțite darurile, în urma unei efervescențe cam contrafăcută și cam interesată în scopurile pe care le avea!? De ce, într-adevăr!?

☆

Ultima și cea mai interesantă nedumerire m-a încercat chiar în aceste zile, ieri sau alaltăieri, după ce am citit cronica pe care D. Micu a consacrat-o romanului **Suferința umaniștilor**. E posibil, ziceam și mă gîndeam eu, ca D. Micu, pe care îl știu om cuviincios și cu frica lui Dumnezeu, să aibă dreptate în tot ce spune. E posibil, într-adevăr, ca această carte — **Suferința umaniștilor** — să fie deplorabilă, să fie, nu numai semănătoristă, dar și poporanistă, și narodnicistă, și negativistă, și burgheză, și neoburgheză ! Dar e cartea pe care o discută criticul nostru una și aceeași cu cartea pe care am publicat-o eu, sau e alta, contrafăcută, pe baza unor vechi și cam năclăite dogme ? Aceasta e întrebarea, de fapt ! Fiindcă eu nu mă ocup în această carte (în **Suferința umaniștilor**) de „procesul de colectivizare al agriculturii", cum susține D. Micu. De colectivizare, ca proces, m-am ocupat în romanul **Cardavanii**. Acolo, da, colectivizarea agriculturii este o problemă, problema principală a cărții, e procesul (sau schimbarea, cum doriți) cu care se confruntă Lae. Monu însă, eroul principal din **Suferința umaniștilor**, se confruntă cu altfel de probleme. Colectivizarea (ca proces) intră în discuție de data aceasta numai în măsura în care o cere conflictul, a cărui semnificație e complet diferită față de cea din romanul precedent (și din altele, dacă mi se îngăduie). Nu e posibil, m-am întrebat și întreb (cu respect și cu umilință), să se scrie despre sat și altfel, mergînd spre dezbatere, spre probleme mai mari, fundamentale chiar, privind opțiunile de bază, privind destinul acestui popor ? ! Trebuie să scriem și astăzi, în 1978, în spiritul în care a fost elaborată cartea **Romanul românesc contemporan**, care a fost uitată mult prea repede, ca model tipic de șablonizare a literaturii ! ? Nu e posibil, am zis și mai zic eu, ca un simplu țăran să ajungă (ca erou literar, desigur) la reflecție și la idee ? ! Trebuie neapărat ca eroul subtil și complex să fie de extracție negustorească ! ? N-ar fi cazul să stimulăm cu vorba și cu fapta, și în practică, așadar, abordarea unor teme majore, mai mult decît am făcut-o pînă acum ? !

Ar mai fi, bineînțeles, și alte întrebări, nu mai stărui însă, deoarece nu vreau să ies din perimetrul acestor simple și cam banale nedumeriri — și poate că mult prea personale. Poate, nu știu ! ?

Mariana Papa : „Alegorie"

Citind un destin

Urmare din pag. a 3-a

mitrache), îl trimite drept în brațele ofilite, dar încă pofticioase ale acesteia, după ce execută cu finețe o mică turnătorie cu subînțeles. Mereu prezent în intriga piesei, fuge din proprie inițiativă la Zița (ca să-i cîștige recunoștința bine plătită) s-o aducă să-i scape pe amploiat. Trece mai tot timpul prin dreptul ferestrelor stăpînilor și trage cu urechea, gata de a-și oferi serviciile de mic Hermes, care-și negustorește pînă și bătaia. El nu „toarnă" direct, ci ca din întîmplare, compătimind cu persoana lui Chiriac. Inocența lui Spiridon, repet, este numai aparentă, spiritul lucrativ îndemnîndu-l să și-o etaleze ca pe o pavăză în acest turnir de prostie și ticăloșie morală. Mereu nemulțumit de o virstă pe care nu și-o dorește, așteptînd cu nerăbdare să ajungă la fel de mare ca și Chiriac, să aibă el grijă de onoarea de familist a lui Dumitrache, Spiridon are pe trupul său firav un cap de hîrtin înfățișînd prematur ticăloșii. Poate mai tîrziu, după ce va crește, urmărindu-i destinul (Caragiale a creat destine și nu personaje) o va seduce pe fata lui Chiriac și a Vetei, dar care va purta numele (odată cu aceasta și moștenirea) jupînului. Sprijinit de recunoștința plină de melancolie față de o amintire de juneță înfierbîntată a viitorului deputat, Spiridon ar putea ajunge un mai mare angrosist decît stăpînul lui. S-ar procopsi, absolvind o școală imundă. Ar intra în rîndul lumii pe „ușa din dos". Ar pătrunde ca un cariu în cherestеaua „dumnealui" și nu s-ar lăsa pînă cînd nu i-ar roade-o toată, clamîndu-și în același timp o pură nevinovăție. Și așa ar putea fi Spiridon. Caragiale nu a creat prototipuri de personaje, ci de destine repetabile în diverse colorături de epocă. Rezon.

Mariana Papa : „Ursitoare"

Dicționarul de filosofie și valorile culturii românești

Urmare din pag. 1

de ediția anterioară. Cu astfel de premise, rezultatul era de așteptat.

În mod concret, ne vom opri la cîteva modalități de interpretare și evaluare a valorilor culturii românești, din cele mai diverse domenii, de la teoria și filozofia culturii, la estetică, teorie și critică literară. Într-o ordine acceptată de dictionar, fie ea și alfabetică, vom constata că sînt omise în mod nejustificat o serie de noțiuni specifice culturii românești, la care se adaugă o evaluare simplistă, fără nuanțe și caracterizări adecvate, de la un ginditor la altul. Făcîndu-se, de pildă, o analiză a termenului de **antropologie**, de la cea filozofică la cea politică, socială și culturală, se consideră că aceasta s-a întemeiat și a apărut în spațiul culturii românești abia în perioada dintre cele două războaie mondiale. Subestimîndu-se preocupările existente în acest domeniu, se uită că existau în cultura noastră lucrări de antropologie cu un secol în urmă, pe la 1830, la care se adaugă studii separate și traduceri comparative. Pe același traseu, devin inexplicabile afirmațiile că în contextul culturii noastre primele încercări de antropologie filozofică apar cu M. Ralea, scotîndu-se din circuitul culturii noastre o serie de preocupări anterioare. Arbitrariul apare și mai clar în formularea după care în antropologia socială și culturală din țara noastră a fost elaborat „un sistem teoretic interdisciplinar dinamic", dar care a fost „validat. **(prin ce ?** n.ns.) prin cursuri universitare și cîteva stații pilot". Ca și cum n-ar exista lucrări fundamentale în acest domeniu, aparținînd lui S. Mehedinți, Gr. Antipa, D. Gusti, și altîia altii. Procedeul folosit este similar și în analiza tăcută termenului de axiologie, care apare la noi, bineînțeles, tot în „perioada interbelică", fără să se dea titluri de lucrări din L. Blaga sau P. Andrei, rezervîndu-se însă spațiu pentru lucrările unor autori al dictionarului. Cum să înțelegem atunci evoluția istorico-culturală a termenului inclus în dictionar, fiind lipsiți de un sistem de referință care nu tine seama de linia evolutivă a acestui termen în cultura românească. Este curios faptul că în același plan al omisiunilor, cuplarea unor categorii, cum ar fi : continut-formă, ne privează de aceeași raportare la una sau alta din orientările culturii românești. Nu se fac nici măcar elementare trimiteri la orientarea junimistă. De ce ? Pentru ca să ni se spună la **Junimism** că acesta a pledat pentru o „evoluție înceată, condamnînd orice initiativă revolutionară". Există în cultura românească un consens după care întreaga orientare junimistă a pus accent în sfera culturii pe ideea renovării formelor și adaptării lor la un fond corespunzător. E greu să renuntăm la acest adevăr cîștigat. Poate că **Junimistul** n-a elaborat principii revolutionare în sfera vietii politice, dar asta tine de o altă judecată de valoare asupra căreia autorul a insistat obsesiv în cazul de față. Înțelegem astfel eronata părere a aceluiași autor, după care **Junimismul** e un „reflex tîrziu și moderat al ideologiei restaurației europene". Afirmația nu mai suportă nici un comentariu.

Aceleași imprecizii și erori, la care se adaugă o lipsă de disociere la subiect, întîlnim în caracterizările făcute despre **Gîndirism**, asupra căruia se operează printr-o inversare de planuri sau, altfel spus, printr-o gîlceavă de lucruri care porneste de la coadă spre cap. Astfel că numele reprezentanților de seamă ai acestui curent le putem întîlni abia la sfîrșit, iar la început apare formularea apodictică de „curent ideologic", ceea ce nu e corect, deoarece acesta s-a afirmat la începutul existenței sale într-un orizont al literaturii de idei. Abia cu personalitățile din a doua perioadă a **gîndirismului** ne întîlnim cu un curent ideologic. Blasfemiat cu ani în urmă în lucrări masive pentru autohtonismul său, **Gîndirismul** devine în lucrarea la care ne referim un curent care descinde din filozofia lui Spengler, Bediaev, Șestov, Bulgakov și, surprinzător, din Dionisie Aeropagitul. Pentru ca apoi să ni se ofere un șirag de noțiuni și etichetări, ca aparținînd **Gîndirismului,** cum ar fi : „mistică" „accente irationaliste", „contractualism parlamentar-totalitarism", „ortodoxism militant-neomedieval", „tradiționalism închistat", și iar „irationalism primar", „estetică teologală", „rigoare dogmatică", etc., într-un evantai de etichete care derutează și pe specialist. În același mod, făcîndu-se referiri la grupul de reviste din „constelația **Gîndirismului**", după o regulă a amestecului de bilete, sînt trecute la un loc și alăturate revistele „Gînd Românesc" și „Rampa", cu „Rînduiala" și „Sfarmă-Piatră".

Nu se poate trece peste faptul că s-a tinut prea puțin seama de acele perceptibile priorități românești pe plan național și chiar în perspectivă europeană, ca, de pildă, teoria „formelor fără fond", principiul „autonomiei esteticului", „teoria sincronismului", „teoria capodoperei", după cum își cer dreptul lor de existență o serie de categorii sau noțiuni de filozofia culturii, fie că e vorba de „mod existential", „existență în mister și pentru revelare", „vocație" sau „știința literaturii". Nu se poate înainta astfel nici către o explicație științifică a esteticii românești, ale cărei tradiții sînt diminuate. Afirmațiile intră de aceea într-un joc al întîmplării. Să fim de acord cu afirmația că abia din secolul al XIX-lea apar la noi „conceptii estetice mai conturate", cum ni se spune în dictionar ? Ne vine foarte greu, dacă ne gîndim la sistemul de valori al creației populare traditionale care a ajuns nu numai în privinta formei, dar și a continutului, la o desăvîrșire și monumentalitate a esteticului.

Dictionarul se referă la „pleiada de esteticieni" din perioada postbelică. Drept exemplu ni se oferă o lucrare de la începutul deceniului al VII-lea. **Cunoașterea artistică**, pe care însuși autorul, din prudență evită s-o mai amintească. La fel stau lucrurile și în domeniul filozofiei culturii, unde ginditorii dintre cele două războaie mondiale și lucrările lor sînt restrînse la minimum, deși în această perioadă disciplina de mai sus a ajuns la o maximă înflorire. **Ne sînt** oferite cu multă generozitate preocupările mai recente în domeniul esteticii, dar care încep abia cu lucrări din 1968 și cu repetarea acelorași nume.

Inegalități de apreciere există și în ceea ce priveste personalitățile de seamă ale culturii românești. Este declarat, de pildă, H. Sanielevici dintr-odată „teoretician al culturii, sociolog și filozof al culturii", după ce în prima și în a doua ediție a dictionarului n-a deranjat pe nimeni lipsa numelui, considerîndu-se cu adevărat, destul de modeste contribuțiile sale ; de data aceasta i s-a pus în tolba contribuțiilor mai mult decît ne așteptam, chiar și contribuții în antropologie și paleontologie (sic), E. Lovinescu este apreciat doar ca un „critic literar, sociolog și scriitor român", acordîndu-i-se 38 de rînduri. Mai mult, contribuțiilor fundamentale în definirea fenomenului culturii și problemelor de filozofia culturii existente la L. Blaga li se acordă doar 34 de rînduri, iar N. Bagdazar, surprinzător, nici nu apare ca un reprezentant al acestui domeniu. Și toate acestea, în timp ce R. Sommer, coordonator al lucrării, apare, cu numele său, în dreptul categoriilor: „antropologie filozofică", cu o broșurică, cu scop popularizator despre înstrăinarea omului, și, de asemeni, apare la categoria : „estetică". Dar nu aceasta e esențialul.

Este regretabil că nici în lucrarea la care ne referim nu s-a ajuns la o imagine integrală despre personalitățile și valorile culturii românești. Vroindu-se o lucrare mai deschisă, dictionarul în discuție a acordat un spațiu unor teoreticieni ai culturii ca M. Eliade și C. Noica. Intenția merită toată atenția, dar referirile la cei doi ginditori sînt, ca multe altele, deficitare și pline de anacronisme. A spune despre M. Eliade doar că e „filozof și scriitor român", apoi să adaugi că e „stabilit în S.U.A.", înseamnă a spune extrem de puțin. Apoi, dacă se afirmă că s-a stabilit undeva, trebuia să se amintească și de „perioada românească" a lui M. Eliade, adică cea dintre cele două războaie mondiale. Dar și M. Eliade și C. Noica au avut colegi de generație cu deosebită influență asupra lor, influență care se manifestă și în scrierile lor actuale, între care amintim pe Mircea Vulcănescu, cu acel programatic studiu : **Dimensiunea românească a existenței.**

Ar fi de discutat modalitățile în care este evaluată gîndirea lui Eminescu, pînă în zilele noastre, apoi alți ginditori români de valoare care rămîn în marginea unor explicații de tranzitie. Căci, trebuie să repetăm, apariția unui dictionar de filozofie este un act de cultură care obligă la o răspundere maximă față de creațiile și valorile de cultură ale unei națiuni. Și poate că această cerință definește momentul de încercare în elaborarea unor asemenea lucrări de sinteză.

SPORT

Înainte de...

● Nimic coagulant în viața noastră sportivă. Polemica în jurul lui Dobrin se oprește la aspecte particulare. Succesele excepționale ale Nataliei Mărășescu nu reușesc să stingă interesul pentru chestiunea fotbalistică. Reprezentativele noastre de fotbal fac însă eforturi serioase în acest sens. Echipa deplasată în Bulgaria n-a dat satisfacție. N-a dat satisfacție nici echipa deplasată în Iugoslavia. Lucrurile stau prost pentru fotbaliștii noștri și deci și pentru spectatori. Turneul victorios al băimărenilor în Ungaria nu schimbă prea mult datele problemei. Ce folos că o echipă de club reușește un turneu norocos, cînd selecționatele țării, pregătite îndelung pentru întîlniri dificile, nu reușesc să se impună în fața unor echipe de calibru mic ? Dacă mai adăugăm și înfrîngerile de la volei bilanțul se anunță prost. Rămase în competiție, echipele de handbal **Dinamo** și **Minaur** au de disputat primele meciuri în deplasare, semifinalele, cu adversari foarte tari : campioana și, respectiv, cîștigătoarea cupei R.D.G. E devreme pentru a face pronosticuri, dar șansa nu ne-a favorizat evident nici la handbal. Echipa de polo se află înaintea a 8 meciuri cu Italia. Înainte de... O cronică de sport trăiește prin **evenimentul sportiv**. Din păcate acesta nu mai este prezent de multă vreme pentru noi. Amintim de aceea cu plăcere aici meciul de rugby dintre Anglia și Scoția, mostră de joc curat, cu o impecabilă tehnică a grămezilor și a jocului la mînă. Englezii, care reușesc să ne convingă mereu că rugbyul e cel mai frumos joc, nu știu să cîștige aproape niciodată. Poate că ne vor dezmînti în meciul cu Franța.

Discobol

I.C.VISSARION

100 de ani de la naştere

I.C. Vissarion este o personalitate cu totul aparte în literatura română. Viaţa lui este un spectaculos roman de aventuri trăit iar opera, de o savoare unică, se situează între povestirea orală, în genul rapsozilor de la şezătorile ţărăneşti şi descrierea vieţii şi preocupării omului modern al epocii zborurilor cosmice. De aici şi noutatea, şi originalitatea dar şi limitele scrisului său.

Încă din 1898, cînd împlinise 20 de ani, a publicat prima sa cărticică, Draci şi strigoi, cuprinzînd legende şi credinţe populare din zona Dîmboviţei.

An de an, vocaţia literară determină volum după volum deşi mai multe cărţi rămîn în manuscris în rafturile vastei sale biblioteci: Mirlanii *(în Biblioteca România Muncitoare, 1911),* Fără pîine *(1912),* Nevestele lui Moş Dorogan *(1913),* Lupii *(1915),* Floarea *şi alte nuvele (Premiul Academiei) şi* Privighetoarea neagră *(1916),* Ber Căciulă. Maria de altădată *(1920),* Petre Pîrcălabul. Vrăjitoarea *(1921),* Sub călcîi *(1922),* Cîntecele lui Iancu *(1924),* Izlaz ieftin *(1924),* Ber Căciulă împărat. Corvin *(1928),* Lumea ceaslaltă *(1929),* Învierea lor de morţi *(1935),* Ghiţă Cătănuţă. Ochii negri *(1937).* Energie mecanică din mediul în care ne găsim *(1943). La acestea se adaugă articole sociale, culturale, literare, ştiinţifice apărute în revistele* Viaţa românească. *Adevărul literar şi artistic.* Revista Fundaţiei *dar şi în publicaţiile culturale editate de inimoşi învăţători şi cărturari rurali din Dîmboviţa, Vîlcea şi Teleorman.*

Lumea satului îi oferă deopotrivă surse de inspiraţie pentru cele două direcţii ale scrisului său pe care singur şi le delimitează: ceea ce a fost şi este şi ceea ce va fi în viitor. Satul în care trăieşte Vissarion este zdruncinat de probleme fundamentale ale existenţei: se răscoală, luptă împotriva nedreptăţilor, trece prin coşmarul ocupaţiei germane din timpul primului război mondial. Întîmplările, evocate în povestire sau memorialistică sînt de calibru mai mare sau mai mic, ceea ce îl făcea pe G. Călinescu să observe că „gascoanismul dealtminteri este nota specifică a lui Vissarion".

Vissarion a fost un om modern, adept al ideilor înnoitoare, unul din cei care, în chip evident, prin concepţiile sale şi-a depăşit epoca în care a trăit.

La 5 noiembrie 1951 scriitorul s-a săvîrşit din viaţă, în aceeaşi localitate, Costeşti din Vale, unde se născuse şi unde a muncit şi şi-a realizat întreaga operă. Nu a apucat să trăiască emoţia primelor zboruri cosmice pe care omul a început să le înfăptuiască, şi la care a visat vreme de 50 de ani. A murit însă cu convingerea fermă în puterea extraordinară a ştiinţei, — cum se va vedea şi din filele din jurnalul său — încredinţat că ceea ce a scris în basmele sale se va realiza cîndva.

Victor Crăciun

Foi răzleţe din jurnal

1938

Carte oficială la şcoală n-am învăţat decît clasele primare. Şcoala nu mi-a plăcut. Am socotit-o nenorocirea copiilor, mai cu seamă aşa cum sînt întocmite programele şcolare, care tind să dezvolte memoria în paguba puterii de judecată. Una e — după părerea mea — să ştii multe, ce-a spus unul şi altul şi alta e a spune tu însuţi ceva despre acelea despre care au spus alţii. De aceea eu nu mă simt robul ideilor răspîndite de unii zişi savanţi, că ideile lor ar fi adevăruri absolute.

Le pui la îndoială, şi pe unele le socoteşc ca şi inexistente pentru mine. Am învăţat liber, şi mai mult ce mi-a plăcut mie. M-am apucat — atunci, în copilărie, — să citesc orice carte îmi pica în mînă. Trimiteam la revistele din Bucureşti ceva versuri ori ceva bucăţi în proză, întrebuinţînd felurite pseudonime. Mi se răspundea la poşta gazetei sau a revistei: ba că „Nu ştii carte. Învaţă carte şi apoi apucă-te să scrii!"; alteori: „Carte! Carte! Învaţă carte!"; alteori: „Se vede că eşti ţăran: munceşte pămîntul mai bine, că meşteşugul scrisului e o artă şi nu ştii tu ce e aia!". În sfîrşit, fel de fel de răspunsuri batjocoritoare. Am scris la **Gazeta ţăranilor** a lui Alexandru Valescu şi Dobrescu-Argeş. Mi-au răspuns şi aceştia: „Ai talent dar nu ştii carte! Învaţă carte şi apoi ...". Dar ce-oi fi avînd eu lipsă de pricep toţi că eu nu ştiu carte? Ce semne le dau eu în scrisul meu? M-am apucat de-am învăţat pe de rost două pagini din **Hagi Tudose** de Delavrancea. Apoi le-am scris eu aşa pe nevăzute. Cînd am comparat însă scrisul meu cu cel al lui Delavrancea, vorba ceia: m-am luat cu mîinile de păr: am văzut că eu habar n-aveam de punctuaţie, ori de etimologie, căci atunci fonetismul încă nu se înscăunase bine în scrieri. Aşa dar eu nu ştiu să scriu! Aaa!... D-aia rid ei de mine.

M-am dus pe jos la Bucureşti — fiindcă nu prea aveam bani — şi am găsit la un anticar gramatica lui Tiktin, o carte, **Stil epistolar şi compoziţii**, nişte antologii. Şi am început să învăţ. Am trimis mai apoi versuri la **„Gazeta ţăranilor"** şi, ciudat, mi le-au publicat! Am prins curaj. Acum să-nvăţ şi carte. Şi am povestit cum m-am apucat să citesc fizică, chimie, apoi ceva matematici şi apoi mecanică.

Un prieten din copilărie, Costică Zaharescu — a murit ajuns colonel — văzînd că vreau să-nvăţ, îmi da din an în an cărţile lui de liceu, cărţi pe care le citeam şi eu şi mă trudeam singur să le-nţeleg. Intrînd în şcoala de ofiţeri, prietenul meu mi-a dat la terminare şi cursurile de-acolo: fizică, chimie, mecanică, balistică etc.

Am început rătăcirile mele de unul singur prin **Geometrii** şi **Trigonometrii**. Nu-mi spunea nimeni din sat, nici popa, nici învăţătorul, ce-or fi alea sinusuri, cosinusuri, tangente, cotangente, secante, cosecante. Tîrziu am înţeles că sînt simple citimi sau rapoarte între laturile triunghiului dreptunghi...

Prietenul meu Zaharescu, potrivit educaţiei ce i se da în şcoala de ofiţeri, şi despre care îmi spunea şi mie, a rupt legăturile de prietenie cu mine. Eram un biet ţăran, cam jerpelit, şi starea mea alături de el nu-i făcea cinste. Nu mi-a dat adresa garnizoanei lui la Constanţa şi nici pe la mine n-a mai venit. Ruperea acestei prietenii m-a durut dar mi-am văzut înainte de muncа cîmpului şi noaptea de citit, de socotit şi de făcut experienţe chimice. În ciurul de mălai spălam nitroglicerina cu apă şi făceam explozibili. A luat casa foc, etc. Atunci nevasta mi-a hotărît cu jurămînt că mă lasă dacă nu mă las de „prostiile" mele. Ce căutam eu în cercetările mele chimice? Căutam Motorul Perpetuu!

Am început să scriu mai des versuri şi să le dau pe la prieteni să le judece. Unii — elevi pe la licee şi seminarii — spuneau că sînt prostii, alţii, rămaşi de căruţa progresului — ca mine, numai la clasele primare, îi se păreau frumoase.

Ei — gîndeam eu — nici cu scrisul n-o să fac nimic. Tot cu ştiinţa de voi răzbi!

La Titu erau avocaţi care mă cunoşteau fiindcă fusesem practicant la judecătorie, dar oricît îi întrebam, ei nu ştiau să-mi dea nici-o deslușire.

Gazeta ţăranilor scoasă de Alexandru Velescu şi Dobrescu-Argeş a început să-mi publice regulat versurile. Scriam sub pseudonime diferite, ca să nu dau ocazie nimănui să mai rîdă de mine. Şi ce scriam eu acolo, în gazetă şi în **Hazul satelor**? Scriam necazurile mele, ale vecinilor, ale oamenilor de prin sate. Negreşit apucăturile logofeţilor boiereşti nu le treceam cu vederea. Au simţit cam cine e „puşlamaua", ce-i dă la gazetă. Şi eram birfit de toţi. În 1907, martie, m-au arestat şi m-au închis la Tîrgovişte ca revoluţionar! Dar pînă acolo cîtă bătaie!

Ce-am păţit, sînt multe de spus; dar nu asta e scopul acestui capitol. Deci trec la ocupaţia ştiinţifică.

Cercetînd rezistenţa materialelor, forma şi dimensiunile lor, ca să dea maximul de rezistenţă — cu minimul de materie, la diferite eforturi la care ar fi supusă o piesă mecanică, am înţeles că piesele anatomice — ce alcătuiesc scheletul vieţuitoarelor pot să fie modelele cele mai bine studiate şi cele mai bine alcătuite.

Am început să măsor oasele păsărilor, să văz raportarele golului faţă de coroana osoasă, penele gîştelor, oasele peştilor, şi am rămas uimit. Legea maximelor obţinute cu minimul de materie şi minim de sforţări mi se părea lege generală

a construcţiilor din natură. Dacă Natura, cuvîntul acesta ce-nseamnă aceia care naşte, a înlocuit cuvîntul Dumnezeu, nu e nimic rău, dar o văz că tare dibace şa meşteră este!

1941

Portul nostru ne arată lumii cît de vechi sîntem pe acest pămînt.

În basmele noastre se spune despre păduri în care cîini de vînătoare n-au lătrat şi securea n-a intrat. Copacii, groşi ca buţile, îmbătrîneau, erau trintiţi de vijelii ori de viscolele care-i încărcau cu prea multă zăpadă şi acolo putrezeau, roşi de furnici şi fel de fel de gîngănii. Pămîntul nu se usca ca acum, mustea de apă, iar izvoraşe mici şerpuiau mai prin toate locurile. Poienile atunci erau cum sînt păruile: rare şi pline de fin înflorit.

Ţăranul, omul sănătos şi voinic al pădurilor îşi făcea un bordei într-un hăţiş, îsi începea familia cu o fată frumoasă ca o zînă şi sănătea locul împrejurul lui.

☆

Noi aici trăim, aici murim şi ne-ngropăm!
Pămîntul ăsta al nostru este şi nu ni-l lu!
Nu-l părăsim şi ne-am lupta cu oricine-ar vrea să ni-l ia...
Murind pe el, cu arma-n mînă, parcă-am muri în braţele măicuţii.
Nu sîntem străini aici! Sîntem la noi acasă!

☆

Hei, dacă am avea noi la-ndemînă toate cele trebuie pentru îngrijirea pruncilor, într-un sfert de veac ne-am prăsi la treizeci de milioane.

1942

Unde-i primăvara mea din suflet? Ce de flori aveam în ei odată! Se numeau speranţe! Au venit ani şi au trecut ani şi speranţele nu s-au împlinit, s-au veştejit şi ele cu florile primăverii. Ce vouam eu să dau lumii şi cum m-au redus la nimic contimporanii mei!... Proşti şi lacomi, îngîmfaţi şi fără hram sînt, au pornit să distrugă în mine avîntul. O viaţă meschină, o viaţă de bestii, veşnic în căutare zadnă de mîncare, de beţe, de destrăbălare şi de lenevie, lenevie pînă la împuţire! Ideahul lor: fetişcană şi vin: lene şi femei, somn şi vise de noi beţii. Dumnezeul lor: aur, goană după guvernare.

Dar asta nu este şi n-a putut fi idealul meu!

1943

De ce n-am făcut politică?

Pentru că mi s-a părut — hai să zic **poate** — că oamenii care-şi făcuseră din politică o meserie **de bun trai**, nu erau oameni cinstiţi. Dibuiri sau sondări ale tatonări făcuseşm prin partidele politice. Politica nu era socotită o artă a conducerii mulţimilor, ci o artă de a trăi fără o muncă mai grea pe spinarea mulţimilor. Dacă şi-ntr-o parte şi-n alta, şi la stînga şi la dreapta, şi-nainte şi-napoi sînt numai hoţi, eu nu pot să intru în numărul lor, ci vreu să stau între cei umiliţi, să sufăr cu ei...

1946

Am scris optsprezece mari volume şi am foiletoane pentru alte multe volume, tipărite în diferite ziare şi reviste. Sînt scriitor recunoscut şi premiat de Academie şi de Societatea Scriitorilor Români. Am cîştigat ceva sume şi fiind econom şi fără nici-un viţiu, am cumpărat de la proprietarul satului, nişte prunduri, pe malul Argeşului, care, îngrijit, a-a făcut un zăvoi frumos. Eu nu mi-am îngăduit să fumez tutun; să beau vre-un fel de alcool; să învăţ jocuri de cărţi sau de noroc; să umblu după petreceri şi haluri.

Slujbe publice n-am vrut să ocup, căci mi-ar fi răpit timpul de cercetări şi de scris. Am fost în tinereţe notar, iar în timpul războiului 1916—1918 am fost învăţător şi cîtva timp inspector şcolar. Am plecat din slujbe, căci nu mai puteam să scriu umblînd la şcoală sau la inspecţii. Nu se poate zice că ceea ce am strîns, am strîns că am fost în slujbele mari, unde am făcut escrocherii, afaceri etc. Am cumpărat acel zăvoi pe bani munciţi. Nu e o moştenire, nu e zestre.

În tinereţe, pînă la vîrsta de 50 de ani, am muncit la cîmp: am arat, am semănat, plivit, săpat, secerat, cosit, cules, treerat. Trebuie să muncesc, fiindcă nevasta îmi făcea mereu copii. Şi ţineţi seama că eu, un Vissarion, nu spun minciuni nici în scrisele mele.

☆

Vreau să curăţ poezia de oţel, de duraluminiu, de bronz etc. în toate născocirile omeneşti. Frumoasele rime şi ritmuri ce le cîntă maşinile în funcţiune, să fie rupte şi realizate de toţi.

Vreau să înţeleagă tuturor oamenii că **poezia** nu a fost o simplă visare nerealizabilă, ci a fost, şi veşnic va fi, imaginile întrezărite de poeţi prin undele nevăzute şi reduse de ei, că aşa le-a venit: să le cedeze.

1947

Chimia este o ştiinţă a creaţiei.

28 mai 1948

Ce manuscrise şi hîrtii mai am: cinci volume de nuvele, finalul de manuscris la cartea **Energia necunoscută**. Şi alte manuscrise, multe, multe...

Timp suficient pentru creaţie n-am! Viaţa de ţăran nu îngăduie să mă scap de lucrări vaste, unde aş lucra fără stea bratul, adăpostului, îmbrăcămintei şi ingrijirea celor ce mai sînt lîngă mine. Trebuie să fac faţă trebuinţelor minore ale mele şi altor celorlalţi. Scriu noaptea, căci noaptea am linişte, noaptea sînt liber dar... tot noaptea trebuie să şi dorm... De aceea scriu mai mult în nopţile de iarnă.

☆

Aş vrea să mănînc mălaiul Dunării, mălaiul mărit, piscurile munţilor. Să văz leuri, oameni, dorinţi, necazuri, tipuri...

La baie ar cădea — dacă mi s-ar pune la dispoziţie material — să fac captatoare de energie mecanică, ca să luminăm şi să încălzim locuinţele celor mai mulţi dintre oameni.

☆

Aş vrea să scriu un roman: **Libertatea omului prin ştiinţă**. Aş lucra la el şi la **Palatul plutitor** prin aer, care să-şi ia energia din unde prin slavă, din aerul prin care ar străbate. Să n-aibă nevoie de benzină ori alt carburant. Palatul să fie de o rumă elastică uşoară, cum ar fi pieile-gîrsul sau alta. Să-şi aibă omul acolo, în palatul lui, puterea de a-şi găti mîncare, de a-şi face răcoare, de a avea pat cu saltele de fulgi, masă unească de scris, hîrtii, microscop, cinematograf de înregistrat, aparate de emisie şi recepţie. Să poată palatul să meargă pe uscat, cu un automobil, pe mare, ca o barcă, prin aer, ca un avion. Prin fibre şi miniaturi să dovedesc scrisul că acest **vis mecanic** este o posibilitate, este **rosa omului de mîine**. Vreu să plece în ţări calde, cînd plictisesc şi gerurile, n-are decît să plece. Vreu să stea pe lacul Victoria de la izvoarele Nilului, casa lui să plutească. Pieziş-ul este elastic, are duritatea 1,18 faţă de sticlă care are 2,6. Este rezistent la lovituri, este străveziu şi n-ar putea să-l spargă nici crocodilii, nici fiarele. Hîrtiorul nu e străbătut de nici un glonţ. Vara ar umbla în voie. Să culeagă banane, curmale sau nuci de cocos din pomii care le şi face!

Vise!

Nu de nebun, ci de om cu ştiinţă şi cu imaginaţie.

18 iulie 1951

Dacă mi s-o pune vreo cruce vreodată, să se scrie pe ea:
„Aici mi s-a oprit corpul
Nu ştiu unde spiritul"

11 august 1951

Azi, 11 august 1951 — simbătă — încă sînt viu. Boala însă n-a cedat nici un pic... Sfîrşeala e grozavă. Azi am leşinat în casă. Inima bate des.

Mă soarbe pămîntul! Îi foame şi vrea să mă roază!... Dar tocmai pe mine vrea el acum? Cînd trupul mi-e piele şi oase?! Ce să mănînce din mine? Îi spui că-i mai bine s-amîne mîncarea... Nu face afacere! Nu are folos. Nu-mi mai sorbi corpul că te păcălesti.

☆

Mi-e dor de tinereţea mea care s-a dus pe nesimţite!

☆

Adică de ce să mor, cînd n-am apucat să fiu viu? Nu-nţeleg acest mecanism al vieţii şi al morţii. Cum? Să trăiesti 60—70—80 de ani şi să mori! Şi să rămîi mort, nu atît ci mii şi milioane de miliarde de ani! Pentru ce atunci scînteia asta de viaţă a mea, aprinsă atît de minunat...

MAPAMOND

din lirica bulgară

MARINE KOLEV

Paradox aritmetic

Fiecare copil are
O mamă şi un tată,
Doi bunici, două bunice,
Un frate şi o soră mai mare,
Vreo zece veri şi verişoare,
Încă pe afiţia unchi şi mătuşe —
În total cam 27 rude de singe
Care îi poartă de grijă.

Dacă se înmulţeşte
27 cu 600 de milioane —
Acesta e numărul copiilor de pe pămînt —
Se obţin 16 miliarde şi 200 de milioane.
Cum este atunci posibil să fie
Atîţia copii ucişi
De arme,
De foame,
De lacrimi?
Unde sînt vinovaţii.
Unde sînt asasinii —
Printre noi care numărăm numai trei miliarde?

PETRE PARIJKOV

Scrisă după moartea tatălui meu

...Tata a murit într-o iarnă grea.
Afară pămîntul îngheţase.
Femeile plîngeau...
Mama plîngea...
În zadar, lacrimile
Nu l-au mai readus la viaţă.
Era un ţăran...
Soarele îi lumina chipul
Strălucind voalat şi rece.

...Simţeam cum cresc în mine
Rădăcinile arborelui genealogic
Troznindu-mi în vene surd.

BLAGA DIMITROVA

Tentativă de a fotografia faţa ascunsă a lunii

Port în mine eul, reversul şi faţa văzută a lunii;
Un chip reflectat îmi etalează rece faţa văzută,
Eu însămi ascunsă ignor cu bunăştiinţă reversul
Aflat într-o umbră totală, într-o noapte eternă
Înfiorîndu-mi uneori adîncul fiinţei mele umane
Sărmană femeie aflată în mreaja acestui spectacol
Care naşte instincte sălbatece în trup şi în suflet
Inexplicabil urlă în mine foamea unui lup nevinat
Şi dacă ar fi să risc un salt în neagra genune
Aş întîlni cu siguranţă reversul ce mă respinge
Către faţa văzută, jumătatea conştientă a eului meu.

BORISLAV GHERONTIEV

* * *

Arta cea mai simplă şi pură este pîinea,
plămădită în ajun de mîinile harnice ale unei ţărănci.
Acestea m-au crescut — cu iz de trudă şi aluat,
fiind astăzi sprijinul meu cel mai sigur —
braţele noduroase ale ţărăncii
care îmi leagănă cîntecul tînăr şi primăvăratec.

În româneşte de
Petru Dan Lazăr

CULTURA ROMÂNEASCĂ ÎN LUME

● **POEŢII** Ştefan Aug. Doinaş şi Dumitru M. Ion publică două versiuni româneşti paralele ale unui poem de Radovan Pavlovici, în **Lumina** 2/1978, respectiv **Băiatul care doarme la amiază** şi **Tînărul care doarme la amiază**. Tot aci un articol omagial semnat de Ioan Flora, **Geo Bogza la şaptezeci de ani**, urmat de o amplă selecţie din **Cartea Oltului, Cîntec de revoltă, de dragoste şi moarte, Privelişti şi sentimente**. Şi Marin Sorescu este prezent cu poezia **Lumea rătăcită**, dintr-un ciclu în pregătire cu acelaşi titlu, „în exclusivitate pentru **Lumina**".

● **IN NOUA PUBLICAŢIE BELGIANĂ** Complexe (Nr. 1, octombrie-decembrie 1977), (p. 3), sub titlul **A la recherche de la critique perdue**, criticul şi semiologul belgian André Helbo, directorul revistei Degrés şi al colecţiei Creusets unde a apărut numeroase lucrări franceze, publică un **La critique des idées** itinéraires de Adrian Marino, are foarte bune aprecieri despre acestă lucrare. După ce rezumă ideea centrală a cărţii: modelizarea ideii literare ca sistem ascultînd de legi proprii, deosebite de ale textului literar, autorul concludе: „Întreaga acestei ancheta conduse de un observator care a rămas în afara marelor controverse ale semiologiei occidentale este de neprecut (inestimabile): pe de o parte ea reinvesteşte datele fundamentale ale formalismului (în special rus) şi ale structuralismului şi pe de altă parte aruncă o lumină nouă asupra construcţiei sistemelor care ne erau familiare şi pe care credeam că le cunoaştem bine, precum cele ale lui Van Dijk, Greimas, Todorov, de exemplu. Într-adevăr, Marino nu se opreşte numai la construcţia modelului, dar înţelege să-i descifreze şi modul de funcţionare, legile care prezidează întreaga operaţie". În cadrul expunerii sale, André Helbo menţionează cu elogiu şi investigaţiile de tip logico-matematic întreprinse de Solomon Marcus şi de echipa sa".

● **IN NUMĂRUL** din sem. I/1977 al revistei **KENOURGHIA EPOHI**, care apare semestrial la Atena (director şi editor Iannis GOUDELIS, cunoscut poet, prozator, dramaturg, critic literar, care conduce şi Editura DIFROS), este publicat studiul **Poezia neogreacă în România**, semnat de Andreas Rados.

Aceeaşi revistă, sub aceeaşi semnătură, în numărul din sem. II/1978 publică un ciclu de poezii din creaţia poetului Corneliu Sturzu, însoţit de o notă introductivă privind specificitatea liricii sale.

În aceeaşi revistă este comentat numărul triplu (1, 2, 3/1977) al revistei SECOLUL XX, dedicat Greciei, Iannis Goudelis, directorul publicaţiei, a transpus în limba greacă BALTAGUL lui Sadoveanu şi pregăteşte o **Antologie a poeziei balcanice**.

● **PRESTIGIOASA REVISTĂ** de artă, cultură, literatură TOMI, condusă de poetul şi omul de litere Dimitrie Ştefănescu, revistă care apare la Atena, într-o ţinută grafică excelentă, publică în numărul din septembrie 1978 eseul lui Nicolae Tertulian **Relaţiile dintre critică, estetică şi filozofie**, traducerea şi succinta notă privind activitatea filozofului român fiind semnată de poeta Gheorghia Delichiani-Anastasiadi.

Aceeaşi revistă, în numărul din mai 1978 găzduieşte articolul, semnat de Andreas Rados, intitulat **Pentru o autentică critică literară (Discuţie ştiinţifică în România)**. În articolul respectiv sînt inserate şi comentate discuţiile din cadrul Colocviul ui de critică literară, organizat de Uniunea Scriitorilor din R.S. România, în decembrie 1977, la Bucureşti.

● **SCRIITOAREI ELVIRA BOGDAN** i s-a decernat „Medalia de Aur" a premiului „l'Aiglon" pentru cartea sa „Talismanul de Safir" la Festivalul internaţional al Cărţii de la Nisa (1978). De asemenea, primarul Romei, reputatul profesor Carlo-Giulio Argan, a decernat scriitoarei Elvira Bogdan **Medalia Municipalităţii Romei**, pentru cartea sa **Prin Italia Patria Artei**.

REVISTA STRĂINĂ

● **FESTIVALUL DE LA SALZBURG** 1978 va fi inaugurat la 26 iulie cu o nouă punere în scenă a operei „Aida" de Verdi, dirijor şi regizor Herbert von Karajan. Celelalte noi montări vor fi: opera „Ariadna la Naxos" de Richard Strauss, dirijor Karl Böhm, regizor Dieter Dorn, iar în sectorul teatru, „Tara Iunonă" de A. Schnitzler — regia Maximilian Schell. Programul mai cuprinde operele lui Mozart „Nunta lui Figaro", „Flautul fermecat" şi „Titus", „Cavalerul rozelor" de Strauss, cît şi „Jedermann" de H. von Hofmannsthal şi „Talismanul" de J. Nestroy. Pe de altă parte, în cadrul „Zilelor culturale de la Salzburg 1978" (12—26 octombrie) la Marele Palat al Festivalului va fi prezentată opera lui Wagner „Vasul fantomă" sub bagheta lui Leopold Hager. În afara unor concerte executate de Orchestra Mozarteum, La Camerata Academica şi Orchestra Filarmonicii din Moscova, va fi prezentată „Stabat Mater" de A. Dvorak — dirijor Kurt Woss, în execuţia Filarmonicii Slovace.

● **CU OCAZIA ANULUI JUBILIAR LESSING** — 250 de ani de la naşterea acestuia (în 1729 la Kamenz în Saxa) s-a inaugurat la Hamburg, o expoziţie completată de un simpozion ştiinţific „Lessing la Hamburg", care se referă doar la perioada cînd autorul „Laocoon"-ului, „Dramaturgia din Hamburg" şi „Minna von Barnhelm" a creat în acest oraş (1761—1770). Expoziţia şi o serie de conferinţe sînt prevăzute şi în oraşul natal al lui Gotthold Ephraim cît şi la Wolfenbüttel în a cărui celebră Bibliotecă a ducelui August a lucrat scriitorul. În acest din urmă oraş a fost inaugurat în 1973 „Muzeul Lessing" ale cărui colecţii numără îndeosebi manuscrise, prime tiraje, tablouri şi amintiri de la Bibliotecă, şi unde mai mulţi dintre laureaţii Premiului Lessing au venit şi vin să ţină conferinţe.

● **PIERRE MOINOT** a scris pentru televiziunea franceză F R 3 scenariul şi dialogurile filmului MAZARIN, publicat în colecţia Hors Serie a editurii Gallimard. Filmul, realizat de Pierre Cardinal, are 4 episoade. Primul este intitulat „Le roi est mort, vive le cardinal!", al doilea „Les princes en cage", al treilea „Le fugitif" şi ultimul „Les enfants qui s'aiment". Mazarin apare aici ca o armonie a lui Richelieu. Cardinalul Richelieu făcuse să domnească teroarea ca să curme teroarea, dar a ajuns astfel la revoltă şi război civil; Mazarin, mai rafinat în politică, s-a dovedit a fi pacifist. După cum spunea Lamartine: „Mazarin a fost marele ministru, iar Richelieu marele răzbunător". Mazarin, devotat cu pecinie Franţei şi finalul său din care a făcut un rege, urmăreşte să înăbuşească spiritele fără vărsare de sînge. Cînd în 1651, moare la Vincennes, îi rămîne lui Ludovic al XIV-lea tronul unei Franţe pacificate, în care rebelii deveniseră curteni. Pentru a crea atît mai bine diferenţa dintre cei doi oameni politici, „le Lamartine spunea: „Memorialele pomenesc şi celor care îl urmează pe Richelieu şi care nu îl înţeleg pe Mazarin".

● **EDITURA AMERICANĂ ANCHOR PRESS/DOUBLEDAY** publică în a treia ediţie lucrarea autorilor Richard E. Leakey şi Roger Lewin, PEOPLE OF THE LAKE (Populaţia lacustră) scrisă în viziunea de ansamblu „The humanity or early man..." într-un stil fără preţiozităţi, de reîmprospătare a datelor cunoscute, cu multă autoritate şi profund în implicaţiile ei, autorii au descris captivant şi ştiinţific transformarea unui mit animal asemănător maimuţei în **homo sapiens**. Amintim că R. Leakey şi R. Lewin sînt autorii unei alte lucrări, un studiu al apariţiei şi dezvoltării omului, „Origins".

● **EDITURA NEW-YORKEZĂ BARNES AND NOBLE BOOKSTONE** pune la dispoziţia cititorilor una dintre cele mai cuprinzătoare enciclopedii THE NEW COLUMBIA ENCYCLOPEDIA. Însumînd mai mult de 50 000 de articole despre probleme naţionale şi internaţionale, geografie, religie, umanistică, istorie, viaţă şi ştiinţe fizice, ştiinţe sociale şi sport, toate explicaţiile au fost revăzute şi aduse la zi, cu adăugirea a încă 7 000 subiecte noi. Texte concise ilustrează cele 44 000 de referinţe bibliografice şi 65 000 de referin la însuşi conţinutul lucrării, iar 250 de hărţi şi 400 de ilustraţii sînt incluse în sprijinul direct al textului.

● **RECENT** s-a ţinut la Mannheim primul colocviu al lingviştilor români şi germani în vederea realizării unui dicţionar român. Un număr de romanişti ai Universităţii din Mannheim lucrează în prezent, sub direcţia profesorului Rupprecht Rohr în colaborare cu profesorul de studii romanice Johannes Hubschmid din Heidelberg la întocmirea unui voluminos dicţionar etimologic al limbii române. Dicţionarul care va avea 5 volume de cîte 600 de pagini fiecare, cuprinzînd aproape 20 000 de cuvinte explicate, va fi realizat în următorii zece ani. Pînă în prezent nu exista decît o lucrare veche, de mai mică amploare şi nestabilind legături decît cu limba spaniolă.

● **ÎN SCOPUL** prezentării într-o manieră cît mai atrăgătoare şi mai interesantă a locului ce îl ocupă valsul în viaţa vienezilor, municipalitatea oraşului Viena a inaugurat în Muzeul de istorie al oraşului o expoziţie reprezentativă. Bazată pe o documentare amănunţită asupra genezei şi transformării valsului vienez, expoziţia este intitulată „Carnavalul la Viena — Valsul vienez 1730—1850".

● **LUCRĂRILE** arheologice germane în Orientul Apropiat a mereu recent citeva descoperiri importante. În insula Cipru în apropiere de Nicosia, a fost găsit capul unei statui al zeiţei greceşti Afrodita, copie a originalului făcut de Lysippe, sculptorul lui Alexandru cel Mare. Se presupune că statuia a fost descoperită chiar la începutul perioadei helenistice egiptenii au ocupat insula şi au detronat civilizaţia greacă. În delta orientală a Nilului, în apropiere de satul Minshat Abu Omar, au fost date la iveală mormintе şi urne din prima dinastie Narmer — anul 3 000 î.e.n. căreia i se atribuie prima unificare a Egiptului. Pentru completarea „Atlasului Tăbliţelor al Orientului Apropiat" s-au întreprins trei campanii de săpături. Printre descoperiri se enumeră identificarea a 121 aşezăminte de locuit, găsirea unor cioburi de plăci ceramice conţinînd 38 de texte în scriere cuneiformă şi au fost date la lumină arhive asiriene. Acestea se referă la domniile regilor Salmanassar I şi Tukulti-Ninurta I, din secolul XIII î.e.n. În total au fost degropate 28 de straturi de locuinţe de la începutul epocii de bronz, pînă în epoca islamică.

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor şef: Nicolae Dragoş,
Mihai Ungheanu (redactor şef adjunct), Teodor Balş (secretar responsabil de redacţie)

REDACŢIA: Bucureşti, Piaţa Scînteii Nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAŢIA: Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 71 96
ABONAMENTELE:
3 luni — 13 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei
Tiparul executat la:
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"
Paginator Dobre Marian